

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. ΘΥΛΙΑΜΙΩΤΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

ΤΕΥΧΟΣ 6^ο ΙΟΥΝΙΟΣ 1934

ΟΒΙΔΙΟΥ

ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ

Metamorph. X. (106—142)

Εἶναι ὁ Κυπάρισσος δέντρο, μὰ κάποτε παιδί ἦταν
ἀγαπημένο ἀπ' τὸ θεό, ποῦ ξαίρει νὰ ρυθμίζῃ
καὶ τῆς κιθάρας τὶς χορδές καὶ τὴ νευρὰ τοῦ τόξου. (1)

Οἱ Νύμφες, ποῦ λημέριαζαν στοὺς κάμπους τῆς Καρθαίας, (2)
μιὰν ἔλαφο ἔτρεφαν ἱερή, μεγάλη. Πλατὺν ἴσκιον
στὴν κεφαλὴ τῆς ἔρριχναν πυκνὰ τὰ κέρατά της,
ποῦ χρυσομένον ἀστράφτανε στὸν ἥλιον. Κρεμασμένα
ἀπ' τὸ στρογγύλον τῆς λαιμὸ γιορντάνια διαμαντένια
στὶς ὠμοπλάτες ἔφταναν. Καὶ κόσμημα ἀσημένιον
ψηλὰ στὸ μέτωπον δεμένο μὲ λεπτὲς λουρίδες
κουιόνταν. Συνομίληκά της δυὸ μαργαριτάρια
στ' αὐτιά της ἔλαμπαν καὶ γύρω στᾶσαρκα μῆλιγγια.

Μὲ τὸν καιρὸ τὴ δαίλια τῆς τὴ φυσικὴ εἶχε χάσει
στά σπίτια σύχναζε κ' ἐκεῖ συνείθιζε νὰ δίνῃ
γιὰ χάδια τὸ λαιμὸ σὲ χέρια καὶ γνωστῶν κι ἀγνωστῶν.
Μὰ ἀπ' ὄλους πλιότερο ἄρεσε, Κυπάρισε, σ' ἐσένα.
Ἐσὺ τὴν ἔφερνες σὲ νιὲς βοσκές, ἐσὺ σὲ βρύσας
μὲ γάργαρα νερά· κ' ἐσὺ χιλιόχρωμα λουλουδία
στά κέρατά της ἔπλεκες καὶ κάποτε καβάλα
στὴ ράχη της, ἐδῶ κ' ἐκεῖ παιδρὸς τὴν ὠδηγοῦσες
δετὴ μὲ γκέμμα κόκκινον ἀπὸ τᾶπαλό της στόμα.

(1) Ὁ Φοῖβος Ἀπόλλωνας. (2) Καρθαία, πόλη ἀπάνω στὸ νησί Κέα (Τζιά).

Ζέστη μεσημεριάτικη. Μέσα στη φλόγα του ήλιου
στο περιγιάλι ανάβανε οι δαγκάνες του Καρκίνου. ⁽³⁾
Στόν ἴσκιο δέντρου και στη χλόη τὰ μέλη της ἀπλώνει
ἡλιοκαμένη ἢ ἔλαφος και τὴ δροσιά ἀναπνέει.
Ἄσκεφτα ἐκεῖ ὁ Κυπάρισσος τὴν πλήγωσε μὲ δόρυ·
κι' ὡς τὴ θωρεῖ νὰ του πεθαίνῃ ἀπ' τὴν πικρὴ πληγὴ της,
κι' αὐτὸς τὸ θάνατο ζητάει. Τοῦ κάκου ὁ Φοῖβος τοῦειπε
λόγια παρηγορίας πολλά, πῶς δὲν ἀξίζει τάχα
δλόθλιφτη τὴ ζῆση του νὰ κάνῃ γιὰ ἓνα ἐλάφι.
Μ' αὐτὸς μὲ στεναγμούς μιλεῖ· κι' ἀπ' τοὺς θεοὺς γυρεύει
στερνὴ μιὰ χάρη: νὰ πενθῇ παντοτινὰ θλιμμένος.
Κι' ἀπὸ τὰ πλήθια δάκρυα του τὸ γαῖμά του ἐξαντλήθη
κι' ἀρχίνησαν τὰ μέλη του νὰ σιγοπρασινίζουν.
Και τὰ μαλλιά, πὸ πέφτανε στὸ μέτωπό του τᾶσπρο,
δεντρίσια χαίτη γένηκαν και στη δροσοῦλα φρίσσουν
παντοτινὰ ἀγναντεύοντας τὸν οὐρανὸ μὲ τᾶστρα.

Κι ὁ Φοῖβος μ' ἀναστεναγμούς, γεμάτος θλίψη, τοῦειπε:
«Θά σε θρηνήσω, δύστυχε· κ' ἐσὺ θὰ κλαῖς τοὺς ἄλλους
και πάντα θᾶσαι σύντροφος τοῦ κάθε λυπημένου».

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

(1) Μὲ τὰ λεγόμενά του ἐδῶ γιὰ τὸν Κάβουρα, ὁ ποιητὴς ὑπαινίσσεται τὴ
θέση τοῦ ἡλιου, κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, στὸ ζῶδιο τοῦ Καρκίνου.

ΦΤΕΡΑ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

I

Ἦ οὐρανὸ Μαρτιάτικης ἀνέφελῃς ἐσπέρας
μὲ χομογέλια ἀμέτρητα λουλουδισμένε ἀστραφτερά,
τοῦ πόνου τ' ἀνημέρευτο και μανιασμένο τέρας
πῶς μέρευες και κοίμιζες μὲς στὴν καρδιά μου μιὰ φορὰ!

Τώρα τοὺς πόνους ἔδιωξαν, κυνηγητές, τὰ χρόνια
κι οὔτε σαῖτες καυτερές τώρα τὰ στήθη μου τρυποῦν.
Μ' ἄχ! οὔτε τῆς δλόφωτης σιωπῆς σου πιά τ' ἀηδόνια
Τὴν Ἄπολλωνεῖα μέθη των μὲς τὴν καρδιά μου δὲ σκορποῦν,

ΠΑΥΛΟΣ ΤΑΙΝΑΡΙΤΗΣ

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος 4 σελ. 103)

Ἀναγκαστικὰ λοιπὸν τὰ στοιχεῖα κάθε τραγωδίας, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξαρτᾶται ἡ
ποιότητά της, εἶναι ἕξη· ὁ μῦθος, οἱ χαρακτήρες, τὸ λεκτικὸ, ἡ διάνοια, ἡ σκηνο-
θεσία κι ἡ μουσική. Ἀπὸ τοῦτα δύο καθορίζουν τὰ μέσα. ἓνα τὸν τρόπο, τρία τὸ
ἀντικείμενο τῆς μιμήσεως κι ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο. Αὐτὰ λοιπὸν
τὰ στοιχεῖα μεταχειρίζονται ὅλοι, ἄς ποῦμε, οἱ ποιητές, γιατί κάθε τραγωδία ἔχει
και σκηνοθεσία και χαρακτήρες και μῦθο και λεκτικὸ και τραγοῦδι και διάνοια.

Τὸ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα αὐτὰ εἶν' ἡ σύνθεση τῶν γεγονότων γιατί ἡ τραγω-
δία δὲ μιμεῖται ἀνθρώπους, ἀλλὰ πράξη, ζωή, εὐτυχία και δυστυχία. Ἡ εὐτυχία κι ἡ
δυστυχία ἔρχονται ἀπὸ τίς πράξεις κι ὁ κάθε σκοπὸς εἶναι πράξη κι ὄχι ποιότητα.
Ἡ ποιότητα καθορίζεται ἀπὸ τὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ ἡ εὐτυχία και τάντιθετο ἀπὸ
τίς πράξεις. Λοιπὸν οἱ ποιητές δὲν κάνουν τὴν τραγωδία γιὰ νὰ μιμηθοῦν τοὺς
χαρακτήρες, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνουν κι αὐτοὺς γιὰ τίς πράξεις. Ὡστε σκοπὸς κάθε
τραγωδίας εἶν' οἱ πράξεις και ὁ μῦθος· κι ὁ σκοπὸς εἶναι τὸ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα.

Ἀκόμη και τοῦτο· χωρὶς πράξη δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ τραγωδία, ἐνῶ χωρὶς χα-
ρακτήρες μπορεῖ, ὅπως οἱ τραγωδίες τῶν πιδὸ πολλῶν νέων και πολλῶν ἄλλων
ἀκόμη. Αὐτὸ βλέπομε και στὸ Ζεῦξι, ὅταν τὸν συγκρίνομε μὲ τὸν Πολύγνωτο· ὁ
Πολύγνωτος ἔχει μεγάλη ἐπιτηδειότητα νὰ πεικονίξῃ τὸ χαρακτήρα τῶν προσώπων,
ἐνῶ οἱ ζωγραφεῖς τοῦ Ζεῦξι δὲ δείχνουν καθόλου χαρακτήρες.

Ἀκόμη, ἂν κανένας βάλει στὴ σειρά φράσεις πὸ περιγράφουν χαρακτήρες,
ὅσο πετυχημένες κι ἂν εἶναι στὸ λεκτικὸ και στὴ διάνοια, δὲ θὰ φτάσῃ στὸ ἀποτέ-
λεσμα πὸ ἐπιδιώκει ἡ τραγωδία, ἐνῶ θὰ πετύχῃ πολὺ καλύτερα μιὰ τραγωδία
κατώτερη σ' αὐτά, ὅταν ἔχῃ μῦθο και σύνθεση γεγονότων. Ἄς μὴν παραλείψομε
μάλιστα και τοῦτο, ὅτι τὰ πιδὸ συγκινητικὰ μέρη τῆς τραγωδίας, δηλ. οἱ περιπέτειες
κι οἱ ἀναγνωρίσεις, εἶναι στοιχεῖα τοῦ μῦθου.

Ἄλλη τέλος ἀπόδειξη γιὰ τὴ σπουδαιότητα τοῦ μῦθου εἶναι, ὅτι κι οἱ ἀρχά-
ριοι ποιητές δείχνουν περισσότερη ἐκάνότητα στὸ λεκτικὸ και στὴν πετυχημένη
ἐκφραση τῶν χαρακτήρων παρὰ στὴ σύνθεση τῶν γεγονότων, ὅπως και ὅλοι σχεδὸν
οἱ παλαιότατοι.

Ἀρχὴ λοιπὸν και, ἄς ποῦμε, ψυχὴ τῆς τραγωδίας εἶναι ὁ μῦθος· κατόπι ἔρ-
χονται οἱ χαρακτήρες. Ἔτσι πάνω κάτω συμβαίνει και στὴ ζωγραφική· δηλαδὴ
ἂν τύχαινε νὰ λείψῃ κανεῖς μιὰ εἰκόνα μὲ τὰ ὀραιότερα χρώματα χωρὶς κανένα
σχέδιο, δὲ θὰ προκαλοῦσε τὴν ἴδια εὐχαρίστηση, ὅπως ἂν θὰ σχεδίαζε πρωτίτερα
τὴν εἰκόνα. Εἶναι λοιπὸν ἡ τραγωδία μίμηση πράξεως και γι αὐτὸ πρέπει πρῶτα,
πρῶτα νὰ μιμητῆται τὰ πρόσωπα, πὸ πράττουν.

Τρίτο εἶναι ἡ διάνοια, δηλ. ἡ ἐκάνότητα νὰ λέγῃ κανεῖς ποιὰ εἶναι ἡ κατά-
σταση και τί πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὸ δηλ. πὸ, ὅταν πρόκειται γιὰ δημηγορίες, ἀνή-
κει στὴν τέχνη τοῦ πολιτικοῦ και τοῦ ρήτορα· και γι αὐτὸ οἱ παλαιοὶ ποιητές ἔκαναν

τὰ πρόσωπα τῆς τραγωδίας νὰ μιᾶνε σὰν πολιτικοί, καὶ οἱ σημερινοὶ σὰν ῥήτορες. Χαρακτήρας εἶν' ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐκδηλώνομε τὴν προτίμησή μας, δηλ. τὴν προτιμᾶ κανεὶς καὶ τὴν ἀπεφεύγει, ὅταν δὲ γίνεται ἄμεσα φανερὴ γι' αὐτὸ οἱ λόγοι ποὺ δὲν ἐκδηλώνουν μιὰ προτίμηση δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὸ χαρακτήρα. Διάνοια εἶναι οἱ λόγοι μὲ τοὺς ὁποίους ἀποδείχνομε ὅτι ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει κάτι ἢ γενικώτερα ἐκφράζομε μιὰ γνώμη [ὄχι προτίμηση].

Τέταρτο στοιχεῖο τοῦ λόγου εἶναι τὸ λεκτικόν, κὶ ἐννοῶ λεκτικόν, ὅπως εἶπαμε καὶ πρωτύτερα, τῆς χρησιμοποίησης τῶν λέξεων γιὰ τὴν ἔκφραση τῶν διανοημάτων. Τὸ λεκτικόν ἔχει τὴν ἴδια ἀξία καὶ στὸν πεζὸ καὶ στὸν ἔμμετρο λόγο.

Ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα, τὸ τραγοῦδι εἶναι τὸ στοιχεῖο ποὺ μᾶς δίνει τὴν μεγαλύτερη εὐχαρίστηση. Ἡ σκηηνικὴ διακόσμηση μᾶς διασκεδάζει, ἀλλὰ εἶναι στοιχεῖο ἐντελῶς ἐμπειρικόν καὶ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὴν ποιητικὴ τέχνη, γιὰ τὴν τραγωδίαν ἔχει τὴν ἀξία τῆς καὶ χωρὶς παράσταση καὶ ὑποκριτές. Καὶ μάλιστα ἡ ἐργασία ἢ σχετικὴ μὲ τὸ θεαματικόν μέρος ἀνήκει πρὸς τὴν τέχνη τοῦ σκευοποιοῦ παρὰ τοῦ ποιητῆ.

7

Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ προσδιώρισαμε αὐτά, ἄς ποῦμε τώρα τί λογῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ σύνθεσις τῶν γεγονότων, ποὺ εἶναι τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότατον στοιχεῖον τῆς τραγωδίας.

Δεχτήκαμε πῶς ἡ τραγωδία εἶναι μίμησις πράξεως ὁλόκληρης, ποὺ ἔχει κάποια ἔκτασις, (γιατὶ ὑπάρχει κὶ ὁλόκληρο ποὺ δὲν ἔχει καθόλου ἔκτασις).

Ἐλόκληρον εἶν' αὐτὸ πᾶσι ἀρχὴ καὶ μέση καὶ τέλος. Ἀρχὴ εἶν' αὐτὸ ποὺ δὲ συμβαίνει ἀναγκαστικὰ κατόπιν ἀπὸ κάποιο ἄλλο, παρὰ εἶναι φυσικὸν νὰ βρισκονται ἢ νὰ γίνονται ἄλλα κατόπι του. Τέλος εἶναι τὸ ἀντίθετον, αὐτὸ ποὺ εἶναι φυσικὸν νὰ βρισκεται κατόπιν ἀπὸ ἄλλο ἢ ἀναγκαστικὰ ἢ κατὰ σύμπτωσιν κὶ ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ δὲν ἀκολουθεῖ τίποτε. Μέση εἶν' αὐτὸ ποὺ βρισκεται κατόπιν ἀπὸ ἄλλο καὶ πάλι ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἄλλο.

Πρέπει λοιπὸν οἱ καλοσυνθεμένοι μῦθοι νὰ μὴν ἀρχίζουσιν ἀπ' ὅπου τύχει ἀλλὰ νὰ ἔχουσιν γίνεσθαι σύμφωνα μ' αὐτοὺς τοὺς κανόνες.

Τὸ ὄρατον, εἴτε ζῶον, εἴτε ὁποιοδήποτε πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ μέρη, δὲν ἀρκεῖ μονάχα νὰ ἔχει τὰ μέρη του καλοταϊριασμένα, ἀλλὰ πρέπει κὶ ἡ ἔκτασίς του νὰ μὴν εἶναι ὁποιαδήποτε, γιὰ τὸ ὄρατον εἶναι ἔκτασις καὶ τάξις, καὶ γι' αὐτὸ οὐτ' ἓνα πάρα πολὺ μικρὸ ζῶον μπορεῖ νὰ εἶναι ὄρατον (γιατὶ τὸ κύταγμα του γίνεται σ' ἓνα χρονικὸ σημεῖον σχεδὸν ἀνεπαίσθητον καὶ δὲ μᾶς δίνει ξεκαθαρισμένη ἐντύπωσιν) οὔτε πάρα πολὺ μεγάλο (γιατὶ δὲ μποροῦμε νὰ τάντιληφθοῦμε μ' ἓνα κύταγμα καὶ βλέποντας τὰ μέρη του ξεχωριστὰ χάνομε τὴν ἐντύπωσιν πῶς εἶναι ἓνα καὶ ὁλόκληρον. Ἔτσι θὰ συνέβαινε ἂν λ.χ. βρισκόταν ἓνα ζῶον μὲ πρῶτον ἑκατομμύρια μέτρα). Ὡστε ὅπως τὰ σώματα καὶ τὰ ζῶα πρέπει νὰ ἔχουσιν ἔκτασιν, ποὺ νὰ τὴν ἀντιλαμβανόμεσθε καλὰ μ' ἓνα κύταγμα, ἔτσι κὶ οἱ μῦθοι πρέπει νὰ ἔχουσιν ἔκτασιν ποὺ νὰ τὴν συγκρατεῖ καλὰ ἡ μνήμη μας.

Τὸ ὄριον τῆς ἐκτάσεως ποὺ κανονίζεται ἀπ' τὴν διάρκειαν καὶ τὴν ἐντύπωσιν τῆς παραστάσεως τὴν ἡμέραν τῶν ἀγώνων, δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὴν Τέχνην, γιὰ τὴν

ἂν τύχαινε νὰ συναγωνιστοῦν ἑκατὸ τραγωδίας, θὰ κανόνιζε τὴν ἔκτασιν τοῦ ἢ κλεψύδρα, ὅπως καὶ γινότανε κάποια φορὰ, καθὼς λένε. Τὸ ὄριον ποὺ συμφωνεῖ μὲ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος εἶν' αὐτό· ἡ ἔκτασις νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερη, ἀλλὰ μέχρι τὸ σημεῖον ποὺ νὰ μπορῆ νὰ γίνετ' ἀντιληπτὴ ὁλόκληρη σὰν ἓνα σύνολον· αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερον. Μποροῦμε ἀκόμη νὰ δώσωμε κὶ αὐτὸν τὸ γενικὸν κανόναν· ἡ ἔκτασις τῆς τραγωδίας πρέπει νὰ εἶναι τόση, ὅση χρειάζεται ἢ διαδοχικὴ σειρὰ τῶν γεγονότων γιὰ νὰ μεταβάλλῃ τὴν κατάστασιν ἀπὸ δυστυχίαν σ' εὐτυχίαν ἢ ἀπὸ εὐτυχίαν σὲ δυστυχίαν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς πιθανότητος ἢ τῆς ἀνάγκης.

8

Ὁ μῦθος γὰρ νὰ εἶναι ἓνας δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρεται σ' ἓνα πρόσωπον, ὅπως νομίζουν μερικοί, γιὰ τὸ ἓνα πρόσωπον μπορεῖ νὰ συμβοῦν πολλὰ καὶ ἄπειρα ποὺ δὲν ἔχουσιν καμμιά ἐνότητα, κὶ ἔτσι ἓνα πρόσωπον μπορεῖ νὰ κάμῃ πολλὰς πράξεις, ποὺ δὲν ἀποτελοῦν μιὰ ἐνιαίαν πράξιν. Αὐτὸς εἶν' ὁ λόγος ποὺ φαίνονται ὅτι ἀπότυχαν ὅσοι ποιητὲς ἔχουσιν συνθέσει Ἡρακλήϊδα καὶ Θησιῆϊδα κὶ ἄλλα παρόμοια ποιήματα, γιὰ τὴν νομίζουσιν ὅτι, ἀφοῦ ἦταν ἓνας ὁ Ἡρακλῆς, ἓνας πρέπει νὰ εἶναι κὶ ὁ μῦθος. Ὅμως ὁ Ὅμηρος, ὅπως καὶ σ' ἄλλα εἶναι ἀνώτερος, ἔτσι καὶ τοῦτο φαίνεται πῶς τὸ πρόσεξε καλὰ, θέλει ἀπὸ τὴν τέχνην του, θέλει ἀπὸ φυσικὸν χάρισμά του. Συνθέτοντας δηλαδὴ τὴν Ὀδύσειαν δὲν πῆρε ὅσα ὅσα συνέθεσαν στὸν Ὀδυσσεάν, ὅπως λ.χ. ὅτι πληγώθη στὸν Παρνασσὸν κὶ ὅτι ἔκαμε τὸν τρελλὸν τὴν ἐποχὴν τοῦ συναθροισμοῦ, (γεγονότα ποὺ δὲν ἔχουσιν σύνδεσμον ἀναγκαστικὸν ἢ πιθανόν, ὥστε τὸ ἓνα νὰ φέρνῃ τὸ ἄλλο), ἀλλὰ σύνθεσε τὴν Ὀδύσειαν γύρω σὲ μιὰν πράξιν, ὅπως τὴν ὄρισαμε. Τὸ ἴδιον πάλι ἔκαμε καὶ γιὰ τὴν Ἰλιάδα.

Πρέπει λοιπὸν, ὅπως καὶ στὶς ἄλλες μιμητικὰς τέχνας ἢ μιὰ μίμησιν ἀναφέρεται σ' ἓνα ἀντικείμενον, ἔτσι καὶ στὸ μῦθον, ἀφοῦ εἶναι μίμησις πράξεως, νὰ εἶναι μίμησις μιᾶς καὶ ὁλόκληρης, ποὺ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς νὰ εἶναι ἔτσι ταιριασμένα, ὥστε μόλις μετακινήθῃ ἢ ἀφαιρεθῇ κάποιο νὰ ἀλλάξῃ καὶ νὰ χάνῃ τὴν συνοχὴν τοῦ ὅλου. Γιατὶ ἂν ἓνα μέρος μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ἢ νὰ μὴν ὑπάρχει, χωρὶς νὰ φέρῃ καμμιά μεταβολήν, αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ θεωρῆται μέρος τοῦ ὅλου.

9

Ἀπ' ὅσα εἶπαμε γίνεται φανερόν πῶς τὸ ἔργον τοῦ ποιητῆ δὲν εἶναι νὰ παριστάνῃ τὰ πράγματα ὅπως ἔγιναν, ἀλλὰ ὅπως θάῃταν δυνατὸν νὰ γίνουσιν σύμφωνα μὲ τὴν ἀπαιτήσιν τῆς πιθανότητος ἢ τῆς ἀνάγκης. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ ποιητῆ δὲν εἶναι ὅτι μεταχειρίζεται τὸν ἔμμετρον ἢ τὸν πεζὸν λόγον, (γιατὶ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ γράφῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἡροδότου σὲ στίχους· ἀλλὰ ὅπως κὶ ἂν ἦταν γραμμένη εἴτε σὲ στίχους εἴτε σὲ πεζὸν λόγον, θάῃταν πάντα ἱστορία). Ἡ διαφορὰ εἶναι, ὅτι ὁ ἓνας παριστάνῃ τὰ πράγματα ὅπως ἀκριβῶς ἔγιναν κὶ ὁ ἄλλος ὅπως θάῃταν δυνατὸν νὰ γίνουσιν. Γι' αὐτὸ ἡ ποίησις εἶναι σπουδαιότερη καὶ φιλοσοφικώτερη ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, γιὰ τὴν ποίησιν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ γενικά, ἐνῶ ἡ ἱστορία γιὰ τὰ μερικά. Γενικὸν εἶναι τοῦτο, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ δεῖναι χαρακτήρα συμβαίνει νὰ λέγῃ τὰ δεῖνα λόγια καὶ νὰ κάμῃ τίς δεῖνα πράξεις σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς ἀνάγκης ἢ τῆς πιθανότητος. Μ' αὐτὰ ἀσχολεῖται ἡ ποίησις δίνοντας

ὀνόματα στοὺς χαρακτηριστικούς τύπους. Μερικὸ εἶναι τὸ τι ἔκαμε ἢ τι ἔπαθε [ἓνα ὀρισμένο πρόσωπο] λ.χ. ὁ Ἀλκιβιάδης.

Τοῦτο στὴν κωμῶδια εἶναι ὀλοφάνερο. Ἄμα πλέξουν τὸ μῦθο μὲ πράξεις πιθανὲς δίνουν στὸ κάθε πρόσωπο, ὅτι ὄνομα τύχει, χωρὶς νὰ συνθέτουν τοὺς στίχους των γιὰ ὀρισμένα ἄτομα, ὅπως οἱ λαμβοποιοί. Στὴν τραγωδία ὅμως διατηροῦν τὰ πραγματικὰ ὀνόματα, γιὰ τὸ δυνατὸ νὰ γίνῃ μᾶς πείθει περισσότερο. Δηλαδή ὅσα δὲν ἔγιναν ἀκόμη, δὲν πιστεύομε πὼς εἶναι δυνατὰ, ὅσα ὅμως ἔγιναν εἶναι φανερό πὼς εἶναι δυνατὰ, γιὰ τὸ θὰ γινόντουσαν ἂν ἦταν ἀδύνατα. Μολαταῦτα καὶ σὲ μερικὲς τραγωδίαις ἓνα δυὸ μονάχα ὀνόματα εἶναι πραγματικὰ καὶ ὅλα τὰλλα πλαστά. Σὲ μερικὲς πάλι δὲν εἶναι κανένα πραγματικὸ, ὅπως στὸν Ἀνθέα τοῦ Ἀγάθωνα. Στὴν τραγωδία αὐτὴ γεγονότα καὶ πρόσωπα εἶναι ὅλα πλαστά, καὶ ὅμως δὲ μᾶς εὐχαριστεῖ λιγώτερο. Ὡστε δὲν πρέπει νὰ προσπαθοῦμε μὲ κάθε τρόπο νὰ μένομε πιστοὶ στοὺς μύθους, τοὺς γνωστοὺς ἀπ' τὴν παράδοση, ὅταν τοὺς παίρνομε γιὰ ὑπόθεση τραγωδίας. Αὐτὸ θάηταν γελοῖο, ἀφοῦ καὶ τὰ γνωστά, εἶναι γνωστά σὲ λίγους μόνο καὶ ὅμως εἶναι εὐχάριστα σ' ὅλους.

Γίνεται λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ φανερό πὼς ὁ ποιητὴς εἶναι περισσότερο συνθέτης μύθων παρὰ στίχων, ἐφ' ὅσον ὁ ποιητὴς κρίνεται ἀπὸ τὴ μίμησιν καὶ μιμεῖται πράξεις. Καὶ ἂν τύχη νὰ συνθέτῃ πράγματα ποὺ ἔγιναν, δὲν εἶναι λιγώτερο ποιητὴς, γιὰ τὸ δὲν ἐμποδίζει τίποτε μερικὰ γεγονότα νὰ γίνῃ, ὅπως ἔπρεπε νὰ γίνον καὶ ὅπως ἦταν δυνατὸ νὰ γίνον, καὶ ὁ ποιητὴς τότε κρίνεται ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τοῦς.

Ἄπὸ τοῦς ἀπλοῦς μύθους καὶ τῶν πράξεων χειρότερες εἶναι οἱ ἐπεισοδιακές. Μῦθο ἐπεισοδιακὸ ἐνοῶ ἐκεῖνον, ποὺ ἢ σειρά τῶν ἐπεισοδίων του δὲν ἐπιβάλλεται ἀπὸ τίς ἀπαιτήσεις τῆς πιθανότητος ἢ τῆς ἀνάγκης. Τέτοιους μύθους συνθέτουν οἱ ἀνίκανοι ποιητὲς ἀπ' τὴν ἀνικανότητά τοῦς καὶ οἱ ἱκανοὶ ἐξ αἰτίας τῶν ὑποκριτῶν, γιὰ τὸ μὴ πὺ συνθέτουν δράματα γιὰ τοὺς [δραματικούς] ἀγῶνας, δίνουν σ' ἓνα μέρος ἔκτασιν περισσότερη ἀπ' τὸ κανονικόν, [γιὰ νὰ ἐμμεταλλευτοῦν τὴν ἱκανότητα ἐνὸς ὑποκριτῆ], καὶ ἔτσι ἀναγκάζονται πολλὰς φορὰς νὰ στρεβλώσουν τὴν συνέχειαν.

Ἡ τραγωδία εἶναι μίμησιν ὅχι μόνον μιᾶς πράξεως ὀλοκληρησῆς, ἀλλὰ καὶ γεγονότων ποὺ προκαλοῦν τὸ φόβο καὶ τὴν συμπόνιαν· γιὰ νὰ γίνῃ τὰ γεγονότα αὐτὴ τὴ δύναμιν πρέπει νὰ γίνῃται ἀπροσδόκητα ἀλλὰ καὶ νὰ προέρχονται τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, γιὰ τὸ τότε μᾶς φαίνονται πολὺ περισσότερο θαυμαστά, παρὰ ἂν συμβαίνον τυχαία καὶ εἶναι ἄσχετα μεταξύ τοῦς. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ τυχαία προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ μᾶς περισσότερο, ἐκεῖνα ποὺ φαίνεται πὼς ἔγιναν ἐπίτηδες, ὅπως λ.χ. τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀνδριάντας τοῦ Μίτυος στὸ Ἄργος ἔπεσε ἀπάνω στὸ φονιά τοῦ Μίτυος, ἐκεῖ ποὺ αὐτὸς τὸν παρατηροῦσε καὶ τὸν σκότωσε. Τέτοια γεγονότα φαίνεται πὼς δὲν ὀφείλονται στὴ σύμπτωσιν. Ἐπομένως οἱ καλοὶ μῦθοι δὲν πρέπει νὰ παραβαίνον καὶ αὐτὲς τίς ἀρχές.

(Συνέχεια στὸ ἄλλο φύλλον)

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ

ΕΡΓΑΤΙΝΑΙ ἢ ΘΕΡΙΣΤΑΙ

ΕΙΔΥΛΛΙΟ Χ

ΜΙΛΩΝ.—Σάν τι ἔχεις, δόλιε θεριστὴ Βουκαῖτε, σήμερα πάθει ;
Τ' αὐλάκι σου ἴσια δὲ μπορεῖς σάν πρῶτα ν' ἀκλουθήσης
καὶ οὔτε θερίζεις γλήγορα, ὅπως ὅλοι, μὰ ξεμένεις
σάν πρόβατο ποὺ τρύπησε τὸ πόδι του τ' ἀγκάθι
καὶ πίσω ἀπ' τὸ κοπάδι του ξεμένει. Τί θὰ κάνης
στερνά, ἀφοῦ τώρα ἀθήριστο τ' αὐλάκι σου τ' ἀφίνεις .

ΒΟΥΚΑΙΟΣ.—Μίλωνα, ἀκούραστε, σκληρὲ καθὼς ἢ πέτρα, πὲς μου
κάποιον ποὺ λείπει σοῦτυχε ποτέ σου νὰ ποθήσης ;

ΜΙΛ.—Ποτέ. Γι αὐτοὺς ποὺ λείπουνε τί πόθο νάχη ὁ ἐργάτης ;

ΒΟΥΚ.—(Ὡ)τε γι' ἀγάπη σοῦτυχε ποτέ σου ν' ἀγρυπνήσης ;

ΜΙΛ.—Οὔτε. Κακὸ στὸ μακελιὸ νὰ συνειθίζῃ ὁ σκύλλος.

ΒΟΥΚ.—Ἐγὼ ὅμως, Μίλωνα, ἀγαπῶ, ἔντεκα μέρες τώρα.

ΜΙΛ.—Μπορεῖς καὶ ἀεροκοπανᾶς. Μὰ ἐγὼ καιρὸ δὲν ἔχω.

ΒΟΥΚ.—Γι αὐτὸ μπροστά στα πόδια μου, ἀφόντας τάχω σπείρει
ὅλα τὰ πάντα ἀσκάλιστα τάχω ἀφημένα ὡς τώρα.

ΜΙΛ.—Καὶ ποιά σὲ κάνει νὰ πονῆς ;

ΒΟΥΚ.—
Τοῦ Πολυβῶτα ἢ κόρη
πώπαιξε γιὰ τοὺς θεριστὲς, τίς ἄλλες, τὸ σουραῦλι.

ΜΙΛ.—Τὸ χέρι του ἔβαλε ὁ θεὸς στὸ φταίχτη. Ὅ,τι ζητοῦσες
τόπαθες. Τώρα ὀλονυχτὶς γιὰ σέ θὰ ψάλλῃ ἢ ἀκρίδα (*)

ΒΟΥΚ.—Νὰ κοροῖδεύης ἄρχισες. Δὲν εἶνε ὁ Πλοῦτος μόνον
τυφλός, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐρωτας. Λόγο μὴ λὲς μεγάλο.

ΜΙΛ.—Λόγο δὲ λέω μεγάλο ἐγὼ. Μονάχα σύ, μὴ στέκης :
Πάρ τὸ δρεπάνι, δούλευε καὶ πὲς κ' ἓνα τραγοῦδι
γιὰ τὴν καλή σου. Πιὸ ὀμορφα θὲ νὰ δουλέψης ἔτσι.
Σὲ ξαίρω ἀπὸ ἄλλοτε, καλὸς πὼς εἶσαι στὸ τραγοῦδι.

(ᾠδὴ)

ΒΟΥΚ.—Πιερίδες(**), τραγουδήστε τὴν τὴ λιγερὴ μαζί μου,
γιὰ τὸ ὅ,τι σεῖς ἀγγίζετε, θεές, γίνεται ὠραῖο.

Γλυκεῖα Βομβύκα, ὅλοι σὲ λὲν στεγνὴ καὶ ἠλιοκαημένη
σωστὴ Συριάναν—μογαχὸς ἐγὼ σὲ λέω μελένια.

(*) Ἡ ἐνοία δηλαδή τῆς κόρης, ποὺ εἶνε λιγνὴ καὶ ἠλιοψημένη, καθὼς θὰ ἰδοῦμε πάρα κάτω.

(**) Οἱ Μοῦσες λέγονταν Πιερίδες γιὰ τὸ πιστευόταν πὼς ἔμεναν στὸ βουνὸ Πίερος τῆς Μακεδονίας.

Ἡ γίδα πάντα κυνηγάει τὸ ὠραιότερο τριφύλλι,
τῆ γίδα ὁ λύκος, ἀκλουθάει κι ὁ γερανὸς τ' ἀλέτρι
γιὰ σπόρους, καὶ γὼ σένανε ποὺ μ' ἔχεις ξετρελάνει.

Ἄς ἦταν νάχα τ' ἀγαθὰ ποὺ ὁ Κροῖσσοσ λένε ὅτι εἶχε :
στὴν Ἀφροδίτῃ ἀγάλματα χρυσᾶ θάκανα τάμμα
τοὺς δυὸ μας. Σὺ μὲ τοὺς αὐλοὺς στὸ χέρι καὶ μὲ ρόδο
καὶ μῆλο, ἐγὼ μ' ὠραία στολὴ καὶ μ' ἀλαφρὰ σαντάλια.

Γλυκειὰ Βομβύκα ! Εἶνε λιγνὰ τὰ πόδια σου, ἢ φωνή σου.
μεθυστικὰ κ' οἱ τρόποι σου τ' εἶνε νὰ πῶ δὲ βρίσκω.

ΜΙΑ.—Δὲν ξαίραμε, πῶς τραγουδεῖ, τόσο καλὰ ὁ Βουκαῖος.
Πῶς ταίριασεν ἀρμονικὰ τὰ λόγια στὸ σκοπὸ του !
Ἄλλοι. Κρίμα στὰ γένεια μου, ποὺ διόλου δὲν εἶμαι ἄξιος
Μ' ἄκουσε τώρα αὐτὰ ποὺ λέν στὸ θεῖο τὸ Λιτυέρση : (*)

(ᾠδὴ)

Δήμητρα σύ, πολύκαρπη, κάντο γερὸ ὅσο παίρνει
ἐτοῦτο τὸ χωράφι μου καὶ καρπερὸ καὶ πλούσιο.

Σφίγγετε τὰ χερόβολα καλὰ, δεματοδέτες,
νὰ μὴν τὰ ἰδῆ κανεῖς καὶ εἰπῆ : κρίμασ στὸ μεροδοῦλι.

Πρὸς τὸ βορριά τις θημωνιὲς βάλτε, γιὰ πρὸς τὴ δύση,
Ἔτσι τὰ στάχια ἀξαίνουνε, φουσκώνουν γάλι—γάλι.

Ὅσοι ἀλωνίζουν μὴ ζητᾶν νὰ κάνουν μεσημέρι :
τὴν ὥρα κείνη τρίβονται σὰν ἄχαρα τὰ στάχια.

Καὶ σὰν ξυπνᾶ ὁ κορυδαλλὸς τὸ θέρο ἀρχίστε· πάφτε
σὰν κοιμηθῆ. Πλαγιάσετε μὲ τὸ πολὺ τὸ κάμμα.

Καλότυχος ὁ βάτραχος, ζωὴ ποὺ τὴν περνάει,
παιδιά, δὲ νοιάζεται τὸ τί θὰ πιῆ—βρίσκει ὅσο θέλει.

Καλλίτερα βράσε φακὴ, φιλάργυρε ἐπιστάτη,
μὴν κόβοντας τὸ κύμινο, τὰ δάχτυλά σου κόψης.

Τέτοια τραγούδια πρέπουνε σ' ἐκείνους ποὺ δουλεύουν
στὸν ἥλιο. Καὶ τὸν ἔρωτα, Βουκαῖτε, τὸ θλιβερό σου
στὴ μάννα σου ἄντε νὰ τὸν πῆς ταχιά, σὰν θὰ ξυπνήση.

Μεταφρ. ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

(*) Λιτυέρσης, πρόσωπο μυθολογικὸ, προστάτης τῶν θεριστῶν.

ΞΕΝΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΓΚΑΙΤΕ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ¹

Δίπλα στὸ μεγάλο τὸ ποτάμι, ποὺ τὰ νερά του εἶχανε φουσκώσει κ' εἶχαν
ξεχειλίσει μὲ τὴν τελευταία γερὴ βροχή, ξαπλωμένος μὲς στὸ καλυβάκι του κοιμώ-
ταν ὁ περαματόρης ἀποκαμωμένος ἀπ' τῆς ἡμέρας τὸν κάματο. Μὲς στὰ βαθιὰ
μεσάνυχτα δυνατὲς φωνὲς τὸν ἐξυπνήσαν· ἄκουσε καὶ κατάλαβε πῶς ἦταν ταξι-
διῶτες ποὺ θᾶθελαν νὰ τοὺς περάσῃ ἀντίπερα.

Ὅταν λοιπὸν ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα, εἶδε δυὸ μεγάλα Τελώνια νὰ στέκουν
ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ δεμένη βάρκα καὶ νὰ τὸν βεβαιώνουνε πῶς εἶναι βιαστικὰ πολὺ
καὶ πῶς θᾶπρεπε κι ὅλας νὰ βρίσκονται στὴν ἀντίπερα ὄχθη. Ὁ Γέροντας δὲν
ἔχασε καιρὸ, ἔλυσε τὴ βάρκα καὶ μὲ τὴ συνηθισμένη δεξιούνη του τράβηξε γραμ-
μὴ πάνω ἀπὸ τὸ ποτάμι, ἐνῶ οἱ ξένοι του μιλούσανε γοργὰ-γοργὰ τὴ σφυριχτὴ
κι ἄγνωστη γλῶσσα τους καὶ κάπου-κάπου ἔεσπαγαν σὲ γέλια δυνατὰ, χοροπη-
δώντας ἀκατάπαντα, μιὰ στὶς κουπαστὲς καὶ στοὺς πάγκους, μιὰ ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲς
στὸ κατὰστρομα τῆς βάρκας.

— Ἡ βάρκα γέρνει ! φώναξε ὁ γέροντας, κι ἂν ἀναδεύσετε ἔτσι ὄλο-ἔνα,
μπορεῖ καὶ νὰ τουμπάρῃ· καθῆστε κάτω πλανεροὶ Ἐωσφόροι !

Σὰν ἄκουσαν αὐτὴ τὴ συμβουλή, ἐβάλανε κ' οἱ δυὸ τὰ γέλια, κοροῦδεψαν τὸ
Γέροντα κ' ἐστριφογύρισαν ἀκόμη πιὸ πολὺ. Τότε κι αὐτὸς ὑπόφερε ὑπομονητικὰ
τις ἀταξίες τους καὶ σὲ λίγο φτάσανε στὴν ἀντίπερα ὄχθη.

— Νά, πάρε γιὰ τὸν κόπο σου ! τοῦ φώναξαν οἱ ταξιδιῶτες, κι ἀρχίσαν νὰ
τινάζονται καὶ πλήθος λαμπερὰ χρυσὰ νομίσματα ἔπεσαν μέσα στὴ ὑγρὴ τὴ
βάρκα.

— Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τί κάνετε αὐτοῦ ! φώναξε ὁ Γέροντας, σὲ συμφορὰ
μεγάλῃ θὰ μὲ ρίξετε ! Ἄν ἔνα χρυσὸ νόμισμα ἔπεφτε μέσα στὰ νερά, τότε τὸ
ποτάμι, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ αὐτὸ τὸ μέταλλο, θὰ φούσκωνε ἀγριεμένο
θὰ μὲ κατὰπινε στὰ τρομερὰ του κύματα καὶ μένα καὶ τὴ βάρκα καὶ ποῖδς ξέρει

(1) Τὸ περίφημο αὐτὸ διήγημα τοῦ Γκαίτε μὲ τὴ βαθύτατη καὶ ἀπόκρυφη ση-
μασία του γράφηκε κατὰ τὸ 1795. Πολλοὶ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἐρμηνεία τοῦ «Πα-
ραμυθιοῦ» αὐτοῦ. Ὁ μεγάλος συγγραφέας του δὲ θέλησε νὰ δώσῃ ποτὲ καμμίαν
ἐξήγηση, ἴσως γιὰ τὴν θὰ κατέστρεφε τὴν ὁμορφιά καὶ τὴν ποίηση τῶν συμβόλων του
μετατρέποντάς τα σὲ μιὰ κοινὴ φιλοσοφικὴ κοσμοθεωρία. Μήπως ἄλλωστε ἡ ζωὴ
ὀλόκληρη δὲν εἶναι γιὰ μᾶς ἕνα ἀνεξήγητο μαγικὸ παραμῦθι ; «Τὰ εἴκοσι πρό-
σωπα ποὺ μπλέκονται στὴ δράση τοῦ παραμυθιοῦ μου—γράφει ὁ ἴδιος σ' ἕνα γράμ-
μα του στὸ Σίλλερ, ποὺ τοῦ ζητοῦσε ἐξηγήσεις—εἶν' ἄλλα τόσα αἰνίγματα· ὅσοι
λοιπὸν ἀγαποῦν τὰ αἰνίγματα, ἔχουν ὅ,τι τοὺς χρειάζεται». Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ θὰ
εὔρουν, ἂν θελήσουν, πολὺτιμο βοηθὸ τους στὴν ἐρμηνευτικὴ τους προσπάθεια τὶς
ἐργασίες τοῦ Wirth: Gæthe, le Serpent Vert καὶ τοῦ August Wolfstieg: Gæthes
Märchen von der grünen Schlange.

τι θὰ μπορούσατε νὰ πάθετε καὶ σεῖς· πάρετε πίσω τὰ λεφτά σας!

— Δὲν μπορούμε νὰ πάροουμε πίσω ὅ,τι ἐτινάξαμε ἀπὸ πάνω μας, ἀποκρίθηκαν ἐκεῖνοι.

— Ἔτσι λοιπὸν μὲ βάζετε στὸν κόπο, νὰ μαζέψω τὰ φλουριά σας καὶ νὰ βγῶ νὰ τὰ θάψω ὅξω στὴ γῆ! εἶπε ὁ Γέροντας σκύβοντας καὶ βάζοντάς τα ἕνα-ἕνα μὲς στὸ σκοῦφο του.

Τὰ Τελώνια πήδησαν ἔξω ἀπὸ τὴ βάρκα, καὶ τότε ὁ Γέροντας τοὺς φώναξε· καὶ ποῦ εἶναι ὁ κόπος μου λοιπὸν;

— Ὅποιος δὲ δέχεται λεφτά, πρέπει νὰ δουλεύῃ δωρεάν! ἀποκριθῆκαν τὰ Τελώνια.

— Πρέπει νὰ ξέρετε πὼς μόνο μὲ καρποὺς τῆς γῆς μπορῶ νὰ πληρωθῶ.

— Μὲ καρποὺς τῆς γῆς; Ἐμεῖς τοὺς περιφρονοῦμε καὶ ποτὲ δὲν τοὺς δοκιμάσαμε.

— Κι ὅμως δὲν μπορῶ νὰ σᾶς ἀφήσω νὰ φύγετε, προτοῦ μοῦ ὑποσχεθῆτε νὰ μοῦ φέρετε τρία κουνουπίδια, τρεῖς ἀγγινάρες καὶ τρία μεγάλα κρεμμύδια.

Τὰ Τελώνια τὸ ρίξανε στ' ἀστεῖα καὶ κόνεραν νὰ φύγουν, μὰ ἐνοιώσανε πὼς ἦτανε μὲ τρόπο ἀκατανόητο κολλημένα στὸ ἔδαφος· ποτὲ τοὺς ἄλλοτε δὲν εἶχαν δοκιμάσει τόσο δυσάρεστο συναίσθημα.

Τοῦ ὑποσχεθῆκανε λοιπὸν πὼς δὲ θάργοῦσαν νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἐπιθυμία του, καὶ τότε αὐτὸς τοὺς ἐλευτέρωσε κ' ἐσπρωξε πέρα τὴ βάρκα του. Ἦτανε κι ὅλας ἀρκετὰ μακριά, ὅταν ἐκεῖνα τοῦ φωνάξανε.

— Γέρο, ἄκου, Γέρο! ξεχάσαμε τὸ σπουδαιότερο!

Μὰ ἦτανε πιά μακριά καὶ δὲν τοὺς ἄκουσε. Ἄφησε νὰ τὸν πάρῃ τὸ ποτάμι πλαί-πλαί στὴν ὄχθη κατὰ κάτω, γιὰ νὰ πάῃ νὰ παραχώσῃ τὸ ἐπικίνδυνο χρυσάφι σ' ἕνα βουνότοπο, ποῦ δὲν μπορούσαν τὰ νερά ποτέ τους νὰ τὸν φτάσουν. Εὐρῆκε μιὰ τρομαχτικὴ χαράδρα ἀνάμεσα σὲ θεόρατα βράχια, τὸ πέταξε ἐκεῖ μέσα καὶ κίνησε ξανὰ γιὰ τὴν καλύβα του.

Μέσα σ' ἐκείνη τὴ χαράδρα βρισκότανε τὸ πράσινο κι ὠραῖο φίδι. Τὸ κουνούσιμα τῶν νομισμάτων ποῦπεφταν τὸ ξύπνησε ἀπ' τὸν ὕπνο του. Μόλις ἀντίκρουσε τὰ λαμπερὰ δισκάκια, ἄρχισε ἀμέσως νὰ τὰ καταπίνῃ μὲ λαιμαργία μεγάλη, καὶ νὰ ψάχνῃ προσεχτικὰ παντοῦ, μέσα στῶν βράχων τὶς σκισμές, καὶ μὲς στοὺς θάμνους, ὅπου εἶχαν σκορπιστῆ τὰ νομίσματα, μὴν τύχη καὶ κανένα τοῦ ξεφύγει.

Καὶ μόλις τὰ κατάπιε, ἐνοιώσε, μὲ τὸ πλεόν εὐχάριστο συναίσθημα νὰ λυώνῃ τὸ χρυσάφι μὲς στὰ σπλάχνα του καὶ σ' ὄλο του ν' ἀπλώνεται τὸ σῶμα, καὶ παρατήρησε μὲ μεγάλη του χαρὰ πὼς εἶχε γίνεῖ διάφανο καὶ φεγγοβόλο. Ἀπὸ καιρὸ τὸ εἶχαν βεβαιώσει πὼς ἦταν δυνατὸ νὰ τοῦ συμβῆ τὸ φαινόμενο τοῦτο· καθὼς ὅμως ἀμφέβαλλε πολὺ, πὼς αὐτὸ τὸ φῶς μπορούσε νὰ βαστάξῃ, ἢ περιέργεια κι ὁ πόθος του, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον, τῶσπρωξαν νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βράχο, γιὰ νὰ ψάξῃ ναῦρη, ποιὸς τάχα νάχε σκορπίσει ἐκεῖ μέσα τ' ὠραῖο χρυσάφι.

Δὲν ἤθελε κανένα. Ὅσο ὅσο μεγάλη αἰσθάνθηκε εὐχαρίστηση ἀποθανυμάζοντας τὸ εὐχάριστο φῶς ποῦ ἐσκόρπιζε γύρω του στὴ δροσερὴ πρασινάδα, καθὼς ἐέρνονταν ἀνάμεσα στὰ χόρτα καὶ στοὺς θάμνους. Ὅλα τὰ φύλλα φαίνονταν σὰ σμαραγδένια κι ὅλα τὰ λουλούδια σὰ μεταμορφωμένα κι ὀλόλαμπρα.

Τοῦ κάκου ἐρεύνησε παντοῦ τὴν ἄγρια μοναξιά· ὥστόσο πάλι μεγαλώσανε οἱ ἐλπίδες του σὰ βγῆκε σ' ἕνα ὕψωμα κι ἀντίκρουσε πέρα μακριά, ὅμοια μὲ τὴ δική του κάποια λάμψη. Ἄ, νά, ἐπὶ τέλους, εἶπε, βρῆκα τὸ ταίρι μου, καὶ τράβηξε γραμμὴ κατὰ 'κεῖ. Δὲν ἐλογάριασε καθόλου πόσο ἦτανε δυσάρεστο νὰ σέρνεται μὲς ἀπὸ βάλτους καὶ καλάμια, γιὰτὶ ὅσο κι ἂν προτιμοῦσε νὰ ζῆ στῶν βουνῶν τὰ λιβάδια καὶ στίς ψηλὲς βραχοσκισμάδες, νὰ τρέωεται μὲ τάρωματισμένα χορταράκια, καὶ μὲ τὴν ἀπαλὴ δροσιά ἢ σὲ κρουστάλλινη πηγὴ τὴ δίψα του νὰ σβύνῃ, θὰ μπορούσε ὥστόσο, γιὰ τὸ λατρεμένο του χρυσάφι καὶ γιὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ λαμπροῦ φωτός, ὅ,τι τοῦ ζητοῦσαν νὰ τὸ κἀνῃ.

Κατακουρασμένο ἔφτασε τέλος σ' ἕνα βαλτότοπο, ὅπου παίζανε τὰ δυὸ μαζ τὰ τελώνια. Ἔτριξε κατὰ πάνω τους, τὰ χαιρέτησε καταχαρούμενο ποῦ συναντοῦσε τόσο εὐχάριστους καὶ συγγενικούς του ἀφεντάδες. Τὰ Τελώνια ἐτρίβονταν στὸ σῶμα του, πηδοῦσαν ἀπὸ πάνω του καὶ γελοῦσαν κατὰ τὸν τρόπο τους. Κυρ' Ὀφιέ, τοῦ λέγανε, ἂν κι ἀνήκεις στὴν ὀριζόντια γραμμὴ, αὐτὸ δὲν ἔχει τίποτα νὰ κἀνῃ· ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς μόνο κατὰ τὰ φαινόμενα ἔχομε κάποια συγγένεια, γιὰτὶ, νά! γιὰ κοίταξε (κι ἀπάνω σ' αὐτὰ οἱ δύο φλόγες ἐθυσίασαν ὄλο τους τὸ πλάτος κι ἔγιναν ὅσο μπορούσαν μακρουλὲς καὶ μυτερές), πόσο ὁμορφα μᾶς ντύνει ἐμᾶς, τοὺς ἄρχοντες τῆς κάθετης γραμμῆς τὸ λυγερὸ αὐτὸ μάκρος· μὴ μᾶς παρεξηγήσης, φίλε μου, μὰ ποιὰ οἰκογένεια μπορεῖ νὰ παινεντῆ γιὰ τοῦτο; ἀπὸ τότε ποῦ ὑπάρχουνε Τελώνια μῆτε ξαπλώθηκε κανένα μῆτε κἀθησε.

Τὸ φίδι αἰσθάνοταν μεγάλη στενοχώρια κοντὰ σὲ τέτοιους συγγενεῖς· γιὰτὶ ὅσο κι ἂν ἐσῆκωνε ψηλὰ τὸ κεφάλι του, τῶνοιθε καλὰ πὼς θάναγκαζόταν πάλι στὴ γῆ νὰ τὸ σκύψῃ, ἂν ἤθελε νὰλλάξῃ θέσῃ· κι ὅσο δοκίμασε πρωτίτερα ξεχωριστὴ εὐχαρίστηση μὲς στὸ σκοτεινὸ του τὸ δασάκι, τόσο τώρα τοῦ φαινότανε πὼς ἔχανε ἀπ' τὴ λάμψη του κάθε στιγμὴ δίπλα σὲ τοῦτα τὰ ξαδέρφια του· κ' ἔτσι φοβήθηκε πὼς στὸ τέλος θὲ νὰ σβυνόταν ἐντελῶς.

Μὲς στὴν ἀνησυχία του αὐτῆ, ρώτησε βιαστικὰ τοὺς δυὸ ἀφεντάδες, μήπως μπορούσανε νὰ τὸ πληροφορήσουν, ἀπὸ ποῦθε ἐρχότανε τὸ ἀστραφερὸ χρυσάφι, ποῦ εἶχε πρὸ λίγου πέσει μὲς στὴ βραχοχαράδρα· τοῦ εἶχε περᾶσ' ἡ ἰδέα πὼς ἦτανε χρυσὴ βροχή, ποῦ ἐστάλαζε γραμμὴ ἀπ' τὸν οὐρανὸ. Τὰ Τελώνια βάλανε τὰ γέλια καὶ τινάχτηκαν κ' εὐθὺς πλῆθος πολὺ χρυσὰ νομίσματα πετάχτηκαν ὀλόγυρά τους. Τὸ φίδι ἐρρίχτηκε γοργὰ νὰ τὰ καταβροχθίσῃ. Τρῶγε μὲ τὴν ἡσυχία σου, κυρ' Ὀφιέ, εἶπαν τὰ εὐγενικὰ ἀρχοντόπουλα, μπορούμε νὰ σοῦ δώσουμε ὅσα θέλεις.

Τινάχτηκαν ἀκόμη μερικὲς φορὲς καὶ μὲ τόση γρηγοράδα, ποῦ τὸ φίδι δὲν πρόφτανε πιά νὰ καταπιῆ τὸ πολὺτιμο φαγί του. Ἡ λάμψη του ἄρχισε νὰ μεγαλώνῃ ὀλοφάνερα· πραγματικὰ φεγγοβολοῦσε τώρα ὀλόλαμπρο, ἐνῶ τὰ Τελώνια εἶχαν πολὺ ἀδυνατήσῃ καὶ μικρῶσει, χωρὶς νὰ χάσουν ὅμως οὔτε σταλιά ἀπ' τὴν εὐθυμία τους.

— Εἶμαι γιὰ πάντα πιά δικός σας, εἶπε τὸ φίδι, σὰν κατῶρθωσε νὰ ξαναπάρῃ ἀνάσα μετὰ ἀπὸ τὸ δεῖπνο του· ζητήστε μου ὅ,τι θέλετε· ὅ,τι περνᾷ ἀπὸ μένα, θὰ τὸ κἀνω.

— Θαυμάσια! φώναξαν τὰ Τελώνια· πές μας λοιπὸν ποῦ κατοικεῖ ἡ ὠραία

Λίλια! Πήγαινε μας όσο μπορείς πιο γρήγορα στο παλάτι και στον κήπο της ώρας Λίλιας, πεθαίνουμε από ανυπομονησία να πέσουμε στα πόδια της.

— Αυτό που ζητάτε, είπε το φίδι με βαθύ αναστεναγμό, δεν μπορώ να σας το κάνω άμέσως. Η ώραία Λίλια κατοικεί δυστυχώς από την άλλη μεριά του ποταμού.

— Από την άλλη μεριά του ποταμού! Τι κρίμα! και μες περάσαμε από δωθε, μέσα στην άγρια τούτη νύχτα! Τι σκληρό που είναι το ποτάμι που μάς χωρίζει τώρα! Δε θάταν δυνατό να ξαναφωνάξουμε το Γέροντα;

— Χαμένος κόπος θάτανε, ξαναείπε το φίδι, γιατί ακόμη κι αν τον απαντούσατε σε τούτην την ὄχθη δε θά μπορούσε να σας πάρη πέρα έχει την άδεια να περάση ἔδωθε τον καθένα, μα κανέναν ἔκειθε.

— Ὁραία την ἐπάθαμε! Ἄλλο μέσο δὲν ὑπάρχει να περάσουμε το ποτάμι;

— Ὑπάρχουν κάνα-δύο μα ὄχι για τούτη τὴ στιγμή. Ἐγὼ ὁ ἴδιος θά μπορούσα να περάσω πέρα τὰρχοντόπουλα, ἀλλὰ ὄχι πριν ἀπὸ το μεσημέρι.

— Αὐτὴ τὴν ὥρα δὲ μάς ἀρέσει ἑμᾶς να ταξιδεύουμε.

— Τότε μπορείτε να περάσετε κατὰ το βράδυ, ἀπάνω στὴ σκιά τοῦ Γίγαντα.

— Καὶ τί πρέπει να κάνουμε;

— Ὁ μέγας Γίγαντας, που μένει ἔδω κοντά, δὲν μπορεῖ να κἀνη τίποτα με το σῶμα του· τὰ χέρια του μήτε ἄχυρο δὲ θά μπορούσαν να σηκώσουν, οἱ ὄμοι του δὲ θά βαστοῦσαν οὔτε ἓνα δεμάτι· ἢ σκιά του ὅμως μπορεῖ πολλὰ να κἀνη, ἴσως ὅλα. Γι αὐτὸ τὴ μεγαλύτερή του δύναμη τὴν ἔχει κατὰ τὴν ἀνατολὴ καὶ κατὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, καὶ δὲν ἔχει παρὰ να καθήση κανεὶς το βραδάκι στους ὤμους τῆς σκιάς του· τότε ὁ Γίγαντας τραβάει σιγὰ-σιγὰ κατὰ τὴν ὄχθη κ' ἢ σκιά περνάει τὸν ταξιδιώτη ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά. Μ' ἂν θέλετε κατὰ το μεσημέρι νάρθητε ἔκει στὴν ἀκρούλα τοῦ δάσους, ὅπου τὰ δέντρα κατεβαίνουν ἴσαμε κάτω στο νερό, μπορῶ να σας περάσω μοναχός μου καὶ στὴν ὥραία Λίλια να σας συστήσω. Ἄν πάλι φοβόσαστε το μεσημεριάτικο λιοπύρι, τότε πηγαίνετε να βρῆτε κατὰ το βραδάκι το Γίγαντα σ' ἔκεινο ἔκει το βραχολιμανάκι, καὶ δίχως ἄλλο θά σας φερθῆ πολὺ εὐγενικά.

Τ' ἀρχοντόπουλα τότε ἀπομακρύνθηκαν με μιὰ ἐλαφριὰν ὑπόκληση, καὶ το φίδι εὐχαριστήθηκε που ἐμπλέξε ἀπὸ δαῦτα, ὄχι μόνο γιατ' ἤθελε να χαρῆ το ἴδιο του το φῶς, μα καὶ γιατί περίμενε να ἰκανοποιήση κάποια του περιέργεια, που ἀπὸ καιρὸ τώρα το βασάνιζε κατὰ περίεργο τρόπο.

Μὲς στὶς βραχοχαράδες, ὅπου συχνὰ σερνόταν πέρα-δῶθε, εἶχε κάνει σ' ἓνα μέρος κάποια περίεργη ἀνακάλυψη γιατί, ἂν ἦταν ἀναγκασμένο να ἔρη χωρὶς φῶς μὲς σ' ἔκεινα τὰ βράθρα, εἶχε ὡς τόσο κατορθώσει να ξεχωρίσει με τὴν ἀφή καλὰ καλὰ τὰντικείμενα. Εἶχε συνηθίσει να συναντᾷ παντοῦ μόνο ἀκανόνιστα φυσικὰ σώματα· πότε γλιστροῦσε ἀνάμεσα στὶς αἰχμὲς μεγάλων κρυστάλλων, πότε αἰσθανότανε τὶς μύτες ἢ τὶς φλέβες τοῦ φυσικοῦ ἀργύρου, καὶ πότε ἔφερνε στο φῶς μαζί του το ἓνα ἢ το ἄλλο πολύτιμο πετράδι.

Μετάφρ. Ι. ΟΙΚ.

(Ἡ συνέχεια στο ἄλλο φύλλο)

Η ΝΕΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

A. HAMA' I' DE

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DECROLY

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο).

Μετάφρ. Ἀγλ. Μεταλλينوῦ

Προφύλαξη ἀπὸ τὸ κρύο.

ΤΑ ΖΩΑ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ.

Ἔννοια. Πῶς προφυλάγονται τὰ ζῶα. Πῶς τὰ προφυλάγομε ἑμεῖς. Πῶς ἔκεινα μάς προφυλάγουν.

Παράσταση. Τρόποι. Πῶς προφυλάγονται τὰ ζῶα ἀπὸ τὸ κρύο. Κεῖνα που παθαίνουν νόση: βατράχια, μύδια, σκουλήκια, χρυσαλίδες, σαῦρες, χελῶνες, σφήκες (ὑπνος χωρὶς τροφῆ).

Κεῖνα που κάνουν προμήθειες: σκίουροι, ποντίκια (βλέπε συσχετισμό).

Τ' ἀποδημητικά: χελιδόνια, τσίχλες, κορυδαλλοί.

Κεῖνα που μένουν: σπουργίτια, μερικὰ ἔντομα (φαρμάκες κ.τ.λ.)

Πουλιά που μάς ἔρχονται ἀπὸ χῶρες πὺ ψυχρῆς: καρδερίνες, κοράκια, ὑπολαΐδες, κοκκινολαίμηδες.

Πῶς ἑμεῖς τὰ βοηθᾶμε. Φωλιές, σιτοβολῶνες, σταῦλοι, κοτέτσια, περιστρεφῶνες, κουνελοφωλιές, καλάθες για γάτους, κάποτε καὶ ἓνα εἶδος ρούχων.

Πῶς ἔκεινα μάς βοηθοῦν να προφυλαγώμαστε ἀπὸ τὸ κρύο. Τί μάς δίνουν: μαλλί, μετάξι, δέρμα, προβιά. Ἡ δράση τους (ἄλογα που μεταφέρουν ὕλικα για κτίσιμο).

Δράση τῶν παιδιῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Ψάχνουν ἢ στο σχολεῖο ἢ στους περιπάτους τους να βροῦν ζῶα χωμένα στὴ γῆ, ἔντομα κρυμμένα κάτω ἀπὸ πέτρες, στὶς ρίζες τῶν δέντρων, σκουλήκια ἔντομων, κ.τ.λ β) **Στὸ σπίτι.** Σχεδιάζουν μερικὲς σκηνὲς που σ' αὐτὲς να φαίνεται ἢ ἀναζήτηση ναρκωμένων ζῶων.

Κάνουν συλλογὲς ἀπὸ μαλλί, δέρμα, μετάξι.

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ.

Ἔννοια. Ζητοῦν τὴν αἰτία μερικῶν φαινομένων, που ἔχουν παρατηρήσει ἢ παρατηροῦν.

Γιατὶ δὲν μποροῦμε να ὑποφέρουμε το κρύο;

Γιατὶ τὰ ζῶα ξεαφανίζονται το χειμῶνα;

Γιατὶ κάνει κρύο στο ἔμπροσ μέρος τοῦ σχολείου καὶ ζέστη στο πίσω;

Παράσταση. Τρόποι. Γιατὶ τὰ σκουλήκια χώνονται μέσα στὴ γῆ καὶ δὲν ἀνεβαίνουν στα δέντρα;

Πῶς γίνεται καὶ τὰ χελιδόνια φεύγουν σε χῶρες θερμῆς καὶ δὲν τὰ ἀπατᾷ ἢ ἐποχῆ;

Γιατὶ ἔχομε περισσότερη ζέστη ὅταν φορᾶμε ρούχα πλατεῖα; Χρῶμα τῶν ρούχων.

Γιατὶ ὅταν κανεὶς κρυώνη γίνεται χλωμὸς καὶ ξυλιάζουν τὰ δάχτυλά του;

Γιατί ἔχομε ζέστη, ὅταν φοροῦμε μάλλινα ροῦχα ; (Παίρνουν ἓνα πανωφόρι ἀπὸ τὴν ἱματιοθήκη· κάνει κρύο· τὸ φοροῦν· τί γίνεται).

Γιατί τὸ μαλλί εἶναι πιὸ ζεστό ἀπὸ τὸ μπαμπάκι, ἀπὸ τὸ πανί ;

Γιατί κάνουν παπούτσια ἀπὸ μαλλί, ἀπὸ μετάξι ; (ἀδιάβροχο, φθορά).

Δράση παιδιῶν α) **Στὸ σχολεῖο.** Προσωπικὰ πειράματα ἢ προσωπικὲς κρίσεις. β) **Στὸ σπίτι.** Εἰκονογράφηση μερικῶν γνωρισμάτων πού ἔχουν ἔξακριβώσει.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ.

Ἔννοια. Πραχτικὲς ἐφαρμογές : Χρησιμοποίηση τοῦ μαλλιοῦ, τοῦ μεταξιοῦ, τοῦ δέρματος, τῶν γουναρικῶν.

Παράσταση. Τρόποι. Κατασκευάζουν ἓναν ἀργαλειό. Φτιάχνουν φορέματα, γάντια, παπούτσια δερμάτινα κ.τ.λ. (Ντύσιμο κούκλας). Πλένουν ροῦχα. Γυαλίζουν παπούτσια.

Χρησιμοποίηση τοῦ πάχους : κάνουν φρουγανιές. Σὲ τί χρησιμεύει τὸ **μαλλί** : ροῦχα, πανωφόρια, γιλέκια, κάλτσες, γάντια, σκουφοί, σάλια, ἐσάρπες, σοσόνια, σκεπάσματα, στρώματα, μαξιλάρες, ποδοσκεπάσματα, παντοῦφλες, χαλιά, κουρτίνες γιὰ θύρες, παραγέμισμα μαξιλαριῶν.

Σὲ τί χρησιμεύει τὸ **μετάξι** : ροῦχα, παλτά, καπέλα, γάντια, κάλτσες, παραβάν, ἀσπρόρουχα.

Τὸ **δέρμα** : γάντια, παπούτσια, ροῦχα (αὐτοκινητιστῶν, ἀεροπόρων, κυνηγῶν), γκέτες, μπότες, γάντια· τὰ γουναρικά : γοῦνες, παλτά, καπέλα, μανσόν, παντοῦφλες, γάντια, καρπῆτες (χαλιά).

Ἐπίσκεψη. Ἐπισκέπτονται τὰ καταστήματα τῆς πόλης.

Δράση μαθητῶν α) **Στὸ σχολεῖο.** Φτιάχνουν ὅσα πράγματα εἶναι δυνατόν· ὅλες τὲς πράξεις, πού ἀναγκαιοῦν γιὰ τὴν χρησιμοποίηση αὐτῶν τῶν πραγμάτων. β) **Στὸ σπίτι.** Σχεδιάζουν πράγματα πού ἔκαμαν στὴν τάξη. Κάποτε φτιάχνουν κανένα ἀντικείμενο, ἢ τελειώνουν κανένα πού νὰ ἄρχισαν στὸ σχολεῖο.

ΜΕΤΡΟ.

Ἔννοια. Μειρικὲς ἀσκήσεις μὲ ροῦχα : βάρος, διαστάσεις, πάχος. Μέτρο μὲ τὴ βοήθεια ρούχων. Ἀσκήσεις τῶν αἰσθήσεων σὲ ὑφάσματα.

Παράσταση. Τρόποι. Βάρος μάλλινων ρούχων παραβαλλόμενο μὲ βάρος μεταξωτῶν κ.τ.λ. βάρος τοῦ ἐξώρουχου παραβαλλόμενο μὲ τὸ βάρος τοῦ ἀσπρόρουχου.

Παραβολὴ τοῦ μήκους διαφόρων φορεμάτων (ποῖος ἔχει τὸ πιὸ μακρὸν φόρεμα ; ποῖος τὸ πιὸ κοντό ; Νὰ μετρήσουν μὲ τὰ χέρια. Ποῖος ἔχει τὸ πιὸ βαρὺ παλτό ; τὸ πιὸ μεγάλο παπούτσι, τὸ πιὸ μεγάλο γάντι ; Πόσα παιδιά εἶναι στὴν τάξη ; πόσα ζευγάρια παπούτσια ; Πόσα παπούτσια ; Πόσα παλτά ; Πόσα μανίκια ;)

Ἀπὸ τὰ ζῶα πού ἀνάφεραν ποῖο εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο ; ποιά ζῶα εἶναι ψηλότερα ἀπὸ τὰ παιδιά ; κοντύτερα ;

Πόσα ροῦχα φοροῦν τὰ παιδιά ; πόσα μάλλινα ; Παράβαλλουν τὸ βάρος ἴδιας ποσότητας κ.τ.λ. μαλλιοῦ, δέρματος, μεταξιοῦ· χωρητικότητα ἴσου βάρους μαλλιοῦ, δέρματος. Ἡ ἴδια παραβολὴ ὅταν τὰ ὑλικά αὐτὰ εἶναι βρεμένα.

Νὰ ἀναγνωρίσουν μὲ τὴν ἀφή μαλλί, δέρμα μετάξι κι ἄλλα ὑλικά.

Νὰ παραβάλουν τὸ μήκος ἑνὸς παιδικοῦ παλτοῦ μὲ κείνο τῆς μητέρας τους· τὰ παπούτσια τους μὲ κείνα τοῦ πατέρα τους, κ.τ.λ.

Πόσα παλτά μποροῦμε νὰ ἀπλώσουμε πάνω σ' ἓνα τραπέζι. Ὅλα τους τὰ πόδια ἂν προστεθοῦν κάνουν τὸ μήκος τῆς τάξης ;

Συνολικὴ τιμὴ τῶν μάλλινων ρούχων πού φοροῦν. Πόσον καιρὸ θέλουν γιὰ νὰ φορέσουν ἓνα παπούτσι, τὸ παλτό τους. Προσδιορίζουν ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὑφασμάτων πού εἶναι πιὸ ζεστά.

Δράση τῶν παιδιῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Κάθε παιδί πειραματίζεται χωριστὰ ἢ λαβαίνει μέρος στὰ πειράματα, πού κάνουν ὅλα τὰ παιδιά μαζί. β) **Στὸ σπίτι.** Σχεδιάζουν ὅ,τι ἔκαμαν στὸ σχολεῖο, ἢ ξανακάνουν μερικὰ μετρικὰ πειράματα.

ΕΚΦΡΑΣΗ ΜΕ ΛΕΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ.

Ἔννοια. Ποιότητα τῶν ὑφασμάτων. Ποιότητα τῶν ρούχων. Τὴν ἐπίδραση τοῦ κρύου : μερικὲς ἐκφράσεις.

Παράσταση. Τρόποι. Ξεδιαλέγουν τὰ κομμάτια ἀπὸ ὑφασμα πού ἔφεραν τὰ παιδιά. Ὅριζον τὸ εἶδος του : μάλλινο, μπαμπακερό, κτλ. Βάζουν ἐτικέτες στὰ ξεδιαλεγμένα χωρὶς νὰ νοιάζονται γιὰ τὴν ποιότητα· μεταξωτά, μάλλινα, μαλακά, σκληρά, ἀγανά, σφιχτά, κ.τ.λ.

Ἰδιότητες ἑνὸς φουστάνιου : στενό, σφιχτό, ἐφαρμοσμένο, κοντό, μικρό, μεγάλο, φαρδύ, μακρὸ, σχισμένο, ξεροραμένο, μπαλωμένο, μενταρισμένο, καινούργιο, παλιό, λεκιασμένο, βρώμικο, τσαλακωμένο, ἀμελημένο, ξετραχηλισμένο, καθαρό, περιποιημένο, τῆς ὥρας.

Κρύο, ριγηλό, δροσερό, ψύχρα, τουρτουρίζω, κρυάδα, παγωμένο, κρυσταλωμένο, λυωμένο. Ντυμένη στὴν τρίχα, φορεῖ 4 σπιθιμὲς φουστάνι. Ντύθηκε τῆς φθηνίας, κ.τ.λ.

Δράση τῶν μαθητῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Κάνουν συλλογὲς ἀπὸ ὑφάσματα (ἢ ὅποιαδήποτε πράγματα) μάλλινα, μεταξωτά, μαλλακά, σκληρά, στερεά, καινούργια, μεταχειρισμένα, φθαρμένα, ἀγανά, σφιχτά, μὲ πέλο κ.τ.λ. Προσδιορίζουν τὰ παιδιά τὲς διαφορὲς ἰδιότητες πού ἔχουν τὰ φορέματά τους β) **Στὸ σπίτι.** Ψάχνουν νὰ βροῦν γιὰ νὰ φέρουν στὸ σχολεῖο κάθε λογῆς κουρέλια πού τὸ εἶδος τους θὰ τὸ προσδιορίσουν στὴν τάξη.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ.

Ἔννοια. Κατοικία, ρουχισμός, τροφή τῶν ψυχρῶν χωρῶν. Προφύλαξη ἀπὸ τὸ κρύο τῶν ζῶων τῶν θερινῶν χωρῶν.

Παράσταση. Τρόποι. Κατοικίες τῶν Ἑσκιμῶν (σκεπασμένες μὲ πάγο).

Ἄγριοι, πού κάνουν σκηνὲς ἀπὸ πύλημα. Ὑπόγειες καλύβες σκεπασμένες μὲ πάγο. Σπηλιὲς μέσα στὴ γῆ. **Ροῦχα** : Δέρματα ἀπὸ τάραντους, σκύλλους, ἀρκουδοποντικούς, κ.τ.λ. Σιολίδια ἀπὸ φτερά. **Τροφή.** Ὠμὸ λίπος (φάλαινες, φώκιες, ψάρι παστό). Λαιμαργία. Πῶς προστατεύονται τὰ ζῶα ἀπὸ τὸ κρύο : μὲ τὸ λίπος (φάλαινα, φώκια κ.τ.λ.), μὲ τὸ γουναρικό. Ἀλλαγὴ χρώματος· ἀνταρκτικὴ ἀλεπού : γκρίζα τὸ καλοκαίρι, γαλάζια τὸ χειμῶνα. Ποντικός τοῦ βορρᾶ, σπόροι στὴ ποντικότερυνά του γιὰ τὸ χειμῶνα· ἐλιὸς (μικρὸ μαστοφόρο ζῶο), ξεχειμω-

νιάζει σὲ κουφάλα δέντρου. Σκίουρος, καρύδια, βελανίδια, φηγίνες μέσα σὲ κουφάλες δέντρων.

Δράση τῶν παιδιῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Ἀναπαράσταση τοπειῶν τῶν ψυχρῶν χωρῶν· ντύνουν μὲ φορεσιὰ Ἐσκιμῶων κοῦκλες ἢ πρόσωπα φτιαγμένα ἀπὸ πηλό. β) **Στὸ σπίτι.** Φτιάχνουν σπηλιές, σκηνές, κ.τ.λ. ψάχνουν νὰ βροῦν εἰκόνες, ἢ εἰκονογραφοῦν μὲ σχέδια. Μποροῦν νὰ ψάχνουν γιὰ εἰκόνες καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ μάθημα.

ΤΟΠΙΚΟΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ.

Ἔννοια. Γειτονικὰ μέρη ὅπου ἀχρηστεύουν ροῦχα, ὅπου τὰ πουλοῦν.

Τὸ ἴδιο γιὰ τὰ κάρβουνα, τζάκια, κεντρικὴ θέρμανση. Τὸ ἴδιο γιὰ ὕλικα οἰκοδομῆς, ἐργολάβοι, προμηθευτές.

Παράσταση. Τρόποι. Ποῦ ὑπάρχουν καταστήματα ἀπὸ γουναρικά, ροῦχα, παπούτσια, γάντια; Ποῦ βάζουν τὰ ροῦχα στὸ σπίτι; (Κρεμάστρες, ντουλάπες). Ποῦ τὰ βάζουν στὸ σχολεῖο;

Ἐπισκέψεις. Νὰ δοῦν σ' ἓνα γουναρικο γοῦνες. Νὰ δοῦν ἓναν τσαγκάρη πῶς ἐργάζεται. Νὰ πάνε νὰ δοῦν στὸ δρόμο τὴν τοποθεσίαν καὶ τὸν ἀριθμὸ μερικῶν καταστημάτων.

Δράση τῶν παιδιῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Σχέδιο τοῦ σχολείου· σχέδιο τῆς συνοικίας. Ὀδοιοπορικό (βιβλίον) γιὰ τοὺς περιπάτους ποῦ ἔκαμαν.

β) **Στὸ σπίτι.** Παρασταίνουν σχέδια στὸ τετράδιον· κάνουν τὸ σχέδιο τοῦ σπιτιοῦ καὶ δείχνουν ποῦ βρίσκεται ἡ ἱματιοθήκη, ἡ κρεμάστρα.

ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ.

Ἔννοια. Πότε κάνει κρύο. Σὲ ποιὲς ὥρες τῆς ἡμέρας κάνει περισσότερο κρύο; Πότε φόρεσαν τὰ χειμωνιάτικα ροῦχα, τὸ παλτό, τὶς μάλλινες κάλτσες, τὰ χοντρὰ γάντια, κ.τ.λ., ξαναβλέπουν τὸν πίνακα ποῦ ἔκαμαν στὴν τάξη, λογαριάζουν, παρατηροῦν τὸν καιρὸ ποῦ χρησιμοποίησαν γιὰ νὰ φθεῖρουν, νὰ φορέουν, νὰ λερώσουν, ν' ἀγοράσουν ροῦχα.

Παράσταση. Τρόποι. Σὲ πόσους μῆνες καταστρέφουν ἓνα φόρεμα, ἓνα ζευγάρι σόλες, γάντια, ἓνα παλτό; Πόσον καιρὸ βάζουν τὰ χειμωνιάτικα ροῦχα;

Ἄπὸ πόσον καιρὸ τὰ ἔχουν; Πόσο ἀκόμα θὰ τὰ κρατήσουν; Πόσες μέρες τὸ κάθε παιδί κρατᾷ τὴν ποδιά του καθαρή; Πότε τοὺς ἀγόρασαν τὸ τελευταῖο τους φόρεμα; Ἄπὸ πότε κάνει κρύο; βρέχει; φυσάει;

Δράση τῶν παιδιῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Μερικὲς παρατηρήσεις θὰ γίνονται ταχτικά κάθε μέρα. Ἄλλες θὰ σημειώνωνται μὲ ἓνα σχέδιο. β) **Στὸ σπίτι.** Ζητοῦν μερικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὴ μητέρα τους, ἄλλες τὶς μαθεύουν μόνα τους.

ΣΧΕΔΙΟ.

Ἔννοια. Μικρὲς σκηνές ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ σχολείου.

Δράση τῶν παιδιῶν στὸ σχολεῖο. Ἔργασία μὲ τὴ φαντασία (ἀφοῦ τὸ θέμα δοθῆ) ἢ μόνον μὲ ἐξήγηση.

Μηχανοποίηση. Φροντίζουν ἰδιαίτερος νὰ ἀφαιροῦν τὸ κύριο ἐλάττωμα τοῦ καθενός.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ.

Ἔννοια. Σπουδαιότητα τῆς ὠφέλειας τῶν ζώων, καὶ συνέπειές της. Ἀξία τῶν ροῦχων.

Παράσταση. Τρόποι. Ὁφέλεια, ποῦ μᾶς παρέχουν τὰ ζῶα: συνέπειά της εἶναι πῶς ὀφείλομε νὰ φερόμαστε εὐγενικὰ μαζί τους.

Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς περιποιητικός· πῶς πρέπει νὰ κρεμᾷ τὰ ροῦχα του στὴν κρεμάστρα (στὸ σχολεῖο), νὰ μὴν τὰ λερώνη, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Πῶς πρέπει νὰ προφυλάγωμε τὰ μάλλινα ροῦχα ἀπὸ τοὺς σκόρους. Πῶς τὰ βουρτσίζομε, πῶς τὰ καθαρίζομε, πῶς βγάζομε τοὺς λεκέδες.

Δράση τῶν παιδιῶν στὸ σχολεῖο. Παρασταίνουν μὲ ἱστοριοῦλες χαριτωμένες πράξεις τῶν παιδιῶν μὲ τὰ ζῶα. Νὰ τὰ κάνουν νὰ τὶς βρίσκουν μόνα τους.

Μηχανοποίηση. Νὰ προσέχουν κάθε μέρα τὴν τάξη τῆς ἱματιοθήκης.

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ.

Ἔννοια. Σκηνές ποῦ τὶς ἔζησαν ἢ τὶς φαντάστηκαν.

Παράσταση. Τρόποι. Παίζουν τὸ τσαγκάριο· δοκιμάζουν παπούτσια. Παίζουν τὸ κατάστημα μὲ ροῦχα, τὸ κυνηγὶ καὶ τοὺς κυνηγούς. Μιμοῦνται τὰ καθαρά καὶ περιποιητικὰ παιδιά, τὰ βρώμικα. Παίζουν τοὺς Ἐσκιμῶους, τὸν ὑφαντὴ, τὸ τσαγκάρι, τὸ χτίστη.

Δράση τῶν παιδιῶν στὸ σχολεῖο. Μιμοῦνται μερικὲς ἐργασίες ποῦ ἀνάφεραν· τὶς μετατρέπουν σὲ σκηνές καὶ σὲ ὁμαδικὰ παιγνίδια.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ.

Τὸ τσαγκαρόπουλο. Ὁ καρβουνιάρης κ.τ.λ.

ΕΚΦΡΑΣΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ.

Ἔννοια. (Βλέπε *Συσχετισμὸς*, ἀπὸ κεῖ λαβαίνει κανεὶς ἀφορμὴ). Συνδυάζουν π' ἀστική, χαρτοκοπτική, χτίσιμο μὲ χαρτόνι, μὲ ξύλα.

Παράσταση. Τρόποι. Τοποθετοῦν τὰ ζῶα ποῦ ἀνάφεραν στὸ συνηθισμένο τους πλαίσιο. Τοπεῖα, σκηνές τῶν ψυχρῶν χωρῶν.—Τοπεῖα, σκηνές τοῦ χειμῶνα—Σκηνές κυνηγῶν. Ἐνα κοπάδι πρόβατα περνᾷ τὸ χωριό.

Φτιάχνουν ἔλκυθρα. Κάνουν ἓνα φόρεμα ἀπὸ χαρτί, ἓνα γάντι, ἓνα παπούτσι.

Δράση τῶν παιδιῶν στὸ σχολεῖο. Τὸ καθένα παίρνει ἓνα ἐνεργὸ μέρος στὶς σκηνές ποῦ μιμοῦνται νὰ δίνουν πολλὴ σημασίαν στὴν πράξη.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ.

Ἔννοια. Πληθυντικός, θηλυκό, μὲ μορφή παιγνιδιῶν. Ἡ συνειθισμένη ὀρογραφία (φύλλο, χειμῶνας, ἓνα, ὄχρὸ, ὑπολάττα. κτλ.)

Παράσταση. Τρόποι. Τοιχοκολλήσεις καὶ παιγνίδια.

Δράση τῶν παιδιῶν. α) **Στὸ σχολεῖο.** Δίνουν στὰ παιδιά παιγνίδια ἀνάγνωσης, ἀκόμα καὶ πρὶν τοὺς δόσουν τὸν κανόνα τῆς ὀρογραφίας. Γράφουν μερικὰ παραδείγματα στὰ τετράδια. β) **Στὸ σπίτι.** Τὸν ἐνικό, ποῦ ἔγραψαν στὸ σχολεῖο τὸν μετατρέπουν στὸν πληθυντικό· εἰκονογραφοῦν, κάποτε μελετοῦν μερικὲς λέξεις, ποῦ εἶναι στὶς ὑπαγορεύσεις.

Μηχανοποίηση. Ἐπαναλαμβάνουν κάθε μέρα· διαβάζουν τὶς λέξεις τῶν τοιχοκολλήσεων.

ΓΡΑΦΗ.

Έννοια. (Βλέπε ανάγνωση).

Παράσταση. Τρόποι. Πέρνουν τα θέματά τους από τα μαθήματα της ανάγνωσης, τα συνδυάζουν σε μικρές υπαγορεύσεις.

Δράση των παιδιών στο Σχολείο. Έπιμένουν στο φροντισμένο γραψίμο κάθε φορά που γράφουν.

Μηχανοποίηση. Άν είναι ανάγκη, επαναλαμβάνουν κάθε μέρα την ίδια άσκηση για να διορθώσουν ένα ελάττωμα.

(*Η συνέχεια στο άλλο φύλλο)

Ο. LEMARIÉ

ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Τὰ πνευματικά παιχνίδια.

Σ' αυτή την επιγραφή περιλαμβάνονται τα κυριώτερα παιχνίδια που ασκούν τις πνευματικές ικανότητες του παιδιού. Τα παιχνίδια αυτά τα χωρίζουμε σε πέντε μέρη: Παιχνίδια προσοχής, μνήμης, κρίσης, εφεύρεσης, λογοπαίγνια.

1ο) Τα πρώτα διασκεδάζουν τα πολύ μικρά παιδιά. Έχουν σκοπό να τα κάμουν να συγκρατήσουν την προσοχή τους, να τα κάμουν να μπορούν να δίνουν άμέσως την απάντηση "Όταν το παιδί παίξει το «πετάει... πετάει το πουλί» είναι προσεχτικό, το ίδιο κι όταν εκθέτη τα δάχτυλά του στο στριφογύρισμα του γερακοτρόφου, που του τραγουδάει για να αποκοιμηθή: «Όταν ο Βασιληάς βγαίνει κυνήγι...» "Ένα δευτερόλεπτο να μην προσέξει, πιάνεται!

2ο) Τα παιχνίδια μνήμης. Όταν π. χ. το παιδί παρακολούθη ως τα 1^η το μικρό παιδικό έρωτηματολόγιο, ασκεί τη μνήμη του. Το ίδιο κι όταν αφοσιώνεται ένα λεπτό για να συγκρατήσει τα 10 αντικείμενα που έχουν τοποθετήσει πάνω στο τραπέζι (παιχνίδι του Kim) χωρίς να κάνει λάθος ή όταν επαναλαμβάνει: «Αυτό είναι το σπίτι που το έχτισε ο Γιακουμής» κι άλλες πολύ πιο παράξενες απαγγελίες.

3ο) Άπειράριθμες ποικιλίες έχουν τα παιχνίδια κρίσης. Αυτά είναι πολλά μικρά προβλήματα, που άρεσαν υπερβολικά στο παιδί και μηχανεύεται να τα λύση. Κι αυτά ζητούν να χρησιμοποιήσει το παιδί όλες του τις πνευματικές ικανότητες. Πρέπει να σκεφτείται και να λογαριάσει για να περάσει με τη βάρκα από τη μιάν όχθη του ποταμού στην άλλη, χωρίς να κάνει λάθος, το λύκο, το χόρτο και τ' άρνι, για να βάζει σε ίσια γραμμή τα τρία χαλίκια στο τετράγωνο με τις διαγώνιες, για να ξαναβάλει μέσα στο κουτί του με την αριθμητική σειρά τους τα 19 πρώτα ψηφία που έχουν οι 19 μικροί κύβοι κ.τ.λ. Πιο έξυπνο ακόμα είναι το ντόμινο και το τάβλι. Έρχονται τέλος όλα τα παιχνίδια με το νταμιέ (ό λύκος, οι ντάμες, το σκάκι), αληθινές ασκήσεις τακτικής με περίπλοκα προβλήματα, που δεν έχουν όλα την ίδια αξία, που δε βαδίζουν όλα με την ίδια πορεία

και δεν έχουν κανόνες συνθηματικούς που να περιορίζουν ακόμα τις δυνατές επιτυχίες! Όλη ή έξυπνάδα βάζεται σε κίνηση είτε όταν πρόκειται το παιδί να επιτεθή, είτε όταν πρόκειται να άμυνθή. Τα άπειράριθμα παιχνίδια με χαρτιά δίνουν ανάλογα προβλήματα. Έδώ οι πεσσοί αντικατασταίνονται με χαρτιά: όμως αυτά έχουν περισσότερη αίσθηση, είναι σχεδόν πρόσωπα: για αυτό κίνοντας συνδυασμούς με τους αριθμούς φαντάζεται κανείς πως κάνει μάχη ή γάμους! Είναι τόσα πολλά αυτά τα παιχνίδια με χαρτιά που υπάρχουν τέτοια για όλες τις ηλικίες. Η μάχη, το 31, ο κίτρινος νάνος, είναι για τα μικρά: οι μεγάλοι έχουν το πικέτο, το μπεζίκι, τα δυο της πίκας και το σπαθισό και το έφτα της κούπας και το καρό, το μπρίτζ, το γουίς, κ.τ.λ. με τις χίλιων λογίων μορφές τους. — Σ' αυτά τα παιχνίδια της κρίσης υπάγεται και το μπιγιάρδο: αυτό άπαιτεί βέβαια έπιδεξιότητα χειρών, έπιζητεί όμως ακόμα περισσότερο για την έπιτυχία να προηγηθή ύπολογισμός. — Τέλος έξαιρέτα παιχνίδια κρίσης είναι τα διάφορα χτισίματα, που προσπαθεί να κάμη το παιδί με ξύλινους κύβους χτίζει σπίτια, πύργους, γεφύρια: ένώνοντας διάφορα μηχανικά κομμάτια κάνει λογίων-λογίων συναρμογές. Έδώ, για να πετύχη ένα έργο να είναι στερεό, του χρειάζεται να λύση είκοσι μικρά προβλήματα ισορροπίας.

4ο) Τα παιχνίδια εφεύρεσης τα αγαπά πολύ το παιδί. Πόσο το έλκουν αυτά τα κομμάτια της πασιέντσας, που είναι κομένα ιδιόρρυθμα! Ψάχνοντας κι εξετάζοντας το κάθε κομμάτι πετυχαίνει να ξαναφτιάξει το μωσαϊκό και να ανασυστήσει το σχέδιο. Η «κάρτα-γρίφος» προκαλεί την περιέργειά του. Δεν την αφήνει αν δεν βρή το πρόσωπο που κρύβει. Το ίδιο κάνει με κάθε μάντεμα. Μια κι έρεθιστή άπ' το παιχνίδι δεν το αφήνει πριν εξαντλήσει όλα του τα μέσα.

5ο) Τα λογοπαίγνια. Αυτά αξίζουν ειδικά να αναφερθούν γιατί έχει μεγάλη σημασία ο λόγος στη ζωή του παιδιού. Πρώτα-πρώτα το διασκεδάζουν οι γλωσσολόγοι. Παιζει επαναλαμβάνοντας πέντε φορές χωρίς καθόλου να σταματήσει: «Άσπρη πέτρα ξεξασπρη κι άπ' τον ήλιο ξεξασπρότερη» ή «Καλημέρα, καμηλάρη, καμηλάρη, καλημέρα». Έστερα έρχονται τα λαχνίσματα με τις όμοιοκαταληξίες: «Άμ στράμ ντάμ, πίκι πίκι ράμ, πούρι πούρι ράμ, άμ στράμ ντάμ». Έστερα έρχονται τα όμώνυμα, οι συλλαβόγριφοι, τα καλαμπούρια. — Τέλος οι γραφτές λέξεις προμηθεύουν στο παιδί κι αυτές με τη σειρά τους διάφορα παιχνίδια: λεξιγριφους άναγραμματισμούς, στοιχειόγριφους, φωνηεντόλιπα, έλιποσύμφωνα, διχτυωτά, κυδόμενα κλπ.

Σε όλα αυτά δεν το ενδιαφέρουν το παιδί οι ιδέες: το διασκεδάζουν οι ήχοι, ή τα γράμματα. Αυτά τα παιχνίδια του τροχίζουν πολλές φορές πολύ το μυαλό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Παιχνίδια δημιουργήματα.

Σ' αυτό το κεφάλαιο περιλαμβάνονται όλα κείνα τα παιχνίδια, που κάνει μόνο του το παιδί όταν φτιάχνει κάτι τι. Είναι ή άπαρχή του «homo faber»! Η χαρά που του δίνουν αυτά τα παιχνίδια είναι που θριαμβεύει με το υλικό και πετυχαίνει το «έργο».

Και τί δε φτιάχνει με τα δέκα του δάχτυλα, με το ψαλίδι και προπάντων...

μ' ένα μαχαίρι! Το ποτα δὲν ἀλλάζει τόσο, ὅσο τὸ ὕλικό ποὺ κατεργάζεται. Κι εἶνε αὐτὸ τὸ ὕλικό σχεδὸν ἕ,τι πέφτει στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, ἕ,τι μπορεῖ νὰ πλαστῆ, νὰ κοπῆ, νὰ σχιστῆ.

1) Στὴν πρώτη ἡλικία τὸ παιδί σωριάζει ἀδέξια τὸν ἄμμο καὶ τὴν κάνει φρούρια τῆς στιγμῆς· μεγαλώνοντας φτιάχει μὲ γνώση ὀχυρώματα μὲ τοῦβλα ἢ μὲ κομμάτια ξύλο ποὺ ἀφισαν σωρὸ οἱ ἐργάτες. Μὲ τὸ χιόνι φτιάχνει τὸν ἀστεῖο «χιονάνθρωπο», ποὺ τοῦ δίνει ζωὴ, βάζοντάς του μιὰ πίπα, ἕνα καπέλλο, μιὰ σκουπα...

Μὲ τὸν πηλὸ φτιάχνει φανταστικά ἀγαματάκια, ποὺ τὰ στολίζει μὲ δυὸ μικρὲς πετροῦλες γιὰ μάτια.

2) Στὴν ἀρχὴ τὸ παιδί κάνει στὸ νερὸ κύκλους, ποὺ πλαταίνουν καὶ διασταυρώνονται κι ὕστερα σὰν γίνη πιὸ ἐπιδέξιος πεταλιδοστῆς ρίχνει μακριὰ τὸ λιθάρι μέσα στὸ νερὸ γιὰ νὰ ξαναπηδῆση.

3) Μὲ τὸ ξύλο θὰ φτιάξῃ σαῖτα, πλοιαράκια ποὺ πλέουν στὸ ρυάκι. Θὰ κάμῃ ἐπίσης τὴ δαχτυλήθρα νὰ περιστρέφεται σὲ μιὰν ἀκίδα, θὰ φτιάξῃ ρηξίπυλο (κάσσια) ἀπὸ κουφοξυλιά, ποὺ ξεπετᾷ τὸ γέμισμα ἀπὸ στουπί... Μὲ τὸ τρῆπιό κουκουτοῦ τοῦ βερόκοκου δὲν κάνει μιὰ στριγγιὰ σφυρίχτρα;

4) Μὲ τὰ λουλούδια μ' αὐτὰ πιὸ πολὺ παίζουσι τὰ κορίτσια καὶ φτιάχνουσι ἕνα σωρὸ πραματάκια: στεφάνια ἀπὸ κισσοῦς καὶ περιπλοκάδες, ποικιλόχρωμες ἀνθοδέσμες, γκιρλάντες... Δὲν ξεχνοῦν οὔτε τὴ μακρουλὴ κλημαξίδα ποὺ μ' αὐτὴ μιμοῦνται θαυμάσια τὴν οὐρὰ τῆς νύφης!

5) Τὰ σκοινιά προμηθεύουν στὸ παιδί λουριά γιὰ ζέψιμο, τὸ καμτσίκι τοῦ ἀμαξᾶ... Ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά του ὁ εὐλύγιτος σπάγγος κάνει παραπάνω ἀπὸ δέκα διασκεδαστικά παιγνίδια. Μ' αὐτὸν κάνει τὸ πριόνι, ψεύτικους κόμπους ποὺ λύνονται μονομιᾶς... Μ' αὐτὸν φτιάχνει δίχτυα γιὰ ψάρεμα ἢ γιὰ κυνήγημα πεταλούδας... ἂν δὲν κάμῃ σφεντόνα γιὰ νὰ πετᾷ πέτρες.

6) Τί καὶ τί δὲ φτιάχνει τὸ παιδί καὶ μὲ τὸ χαρτί. Τὸ διπλώνει μὲ χίλιους τρόπους! Φτιάχει κοκοράκια, πλοῖα, κουτιά, σαῖτες, ἀεροπλᾶνα, χαρταετούς... Κόβει χρωματιστὸ χαρτί καὶ φτιάχνει λογιῶν λογιῶν κουκλίτσες μὲ καπέλα καὶ φουστάνια πάλι ἀπὸ χαρτί. Τὸ κόβει λουρίδες καὶ κάνει γκιρλάντες καὶ στεφάνια, φουσαρμόνικες...

Καὶ τί ὕλικό ἀκόμα ἔχει τὸ παιδί γιὰ μουντζούρες καὶ σχέδια. Ὅπως ὅταν ἔχη ἕνα μαχαίρι στὸ χέρι ἂν ὀρῆ ἕνα ξύλο θὰ τοῦ κάμῃ σχισμές, ἔτσι κι ὅταν ὀρῆ μιὰν ἀσπρὴ ἐπιφάνεια (τοιχοῦ ἢ χαρτί) θὰ πασχίση νὰ τοῦ κάμῃ πάνω ἕνα σχέδιο. Μὲ τὸ μολύβι ἢ μὲ τὴν πέννα θὰ κάμῃ τὸ πορτραῖτο τῶν συμμαθητῶν του καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ θὰ κάμῃ δέντρο, σπιτί, ἄλογο, πουλί... Ἐχει στὰ χέρια του κουτὶ μὲ χρώματα; διπλὴ χαρὰ ἀπὸ τὸ σχέδιο θὰ τοῦ χαρίσῃ αὐτὴ ἢ παικίλια τῶν χρωμάτων.

Ὅλα αὐτὰ τὰ δημιουργήματα τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἐφήμερα ἔργα! Δὲν διαρκοῦν περισσότερο ἀπὸ ὅσο διαρκοῦν οἱ σαπουνόφουσκές του! Μὰ ὅσο μικρὰ κι ἂν εἶναι, εἶναι κατάχτηση δική του. Τὸ διασκεδάζει ἢ κάτασκευῆ τους, ἀλλὰ τὸ διασκεδάζει καὶ τὸ χάλασμά τους. Πρέπει δὲ τὸ δημιούργημά του νὰ ταυριάζῃ καὶ μὲ τὴν ὑπόληψή του. Κι ἂν τὸ ἔργο του ἀποτύχῃ, γρήγορα θὰ τὸ σπάσῃ ἢ θὰ τὸ σβύσῃ. Γιὰ κείνο ὅμως ποὺ περηφανεύεται, ζητεῖ θαυμαστὲς καὶ διστάζει γιὰ μιὰ στιγμή νὰ τὸ καταστρέψῃ. Δὲν εἶναι τὸ ἔργο αὐτὸ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του:

ΠΟΙΟΣ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ;

Σ.Η.Μ. Στὸ προηγούμενο στή σελίδα 157 στίχο 80 κατὰ λάθος πέρασε ἡ λέξη «πειρασμῶν» ἀντὶ «πειροισμῶν».

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Μὰ ποιὰ θὰ εἶναι ἡ ἀποψη αὐτή, ἡ ἀποψη τοῦ δασκάλου ἢ ἐκείνη τῆς Κυβέρνησης; Κι ἐδῶ ἀκόμα οἱ γνώμες διαφέρουν. Οἱ ἀτομικιστὲς ὑποστηρίζουν πὼς «ὁ δάσκαλος ἔχει τὸ ἴδιο δικαίωμα ὅπως καὶ τὸ παιδί στὴν ἐλευθερία τῆς σκέψης. Εἶναι φυσικὸ στὸν ἄνθρωπον νὰ προσπαθῆ νὰ κάμῃ τὸν ἄλλο νὰ βλέπῃ μὲ τὸν τρόπο ποὺ βλέπει ὁ ἴδιος, εἶναι λοιπὸν ἀνώφελο νὰ θέλωμε ὁ παιδαγωγὸς νὰ εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους».

Μὰ οἱ ἐθνικιστὲς ἀπαντοῦν:—καὶ βρίσκει τέτοιους κανεὶς σὲ ὅλες τὶς χώρες.— «Πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε πὼς σ' ἕνα δημόσιο σχολεῖο ὁ δάσκαλος εἶναι μισθωτὸς τοῦ Κράτους καὶ πρέπει νὰ φανερώνη τὴν ἀποψη τοῦ Κράτους». «Θὰ πρόδινε κανεὶς τὴν ἐντολή ποὺ τοῦ ἐμπιστεύεται τὸ Κράτος, μοῦ εἶπε ὁ Τοῦρκος Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἂν ὁ δάσκαλος σύσταινε μιὰν ἀποψη διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη».

Στὴν Κίνα ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Παιδείας μιᾶς μεγάλης ἐπαρχίας μοῦ δήλωσε: «Ποτὲ δὲ θὰ χρησιμοποίησω ἕνα δάσκαλο, ποὺ ἡ γνώμη του θὰ ἦταν διαφορετικὴ ἀπὸ κείνη τοῦ Κράτους». Τέλος στὴ Γερμανία ἕνας παλαιὸς καὶ διάσημος Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας μοῦ εἶπε: «Ὅταν ἕνας δάσκαλος, μὲ πλήρη συνείδηση, δὲν μπορεῖ νὰ διδάξῃ τὴν ἀποψη τοῦ Κράτους, δὲν ἔχει παρὰ νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του. Τὸ Κράτος ὀφείλει νὰ μπορῆ νὰ λογαριάξῃ στὴ νομιμότητα τῶν ὑπαλλήλων του».

Ἀπεναντίας ἄλλοι στοχαστικοὶ χτυποῦσι σφοδρὰ αὐτὴ τὴν ἀντίληψη πὼς ὁ δάσκαλος εἶναι πληρεξούσιος τοῦ Κράτους. «Ὁ δάσκαλος, λένε, δὲν εἶναι ὄργανο τῆς πολιτικῆς μερίδας, ποὺ ἡ τύχη τῆς στιγμῆς ἔφερε στὴν ἐξουσία, εἶναι ὑπηρετῆς τῆς ἀνθρωπότητας. Τὸ ὑψηλότερο καθήκον τοῦ δασκάλου εἶναι νὰ ἐξυπηρετῆ ἕνα πλατὺ ἀνθρώπινο ἰδανικὸ κι ἂν θέλωμε νὰ μὴν εἶναι νευρόσπαστο στὰ χέρια τῶν πολιτικῶν, πρέπει νὰ τοῦ ἀφήνωμε τὴν ἐλευθερία νὰ ἐξυπηρετῆ αὐτὸ τὸ ἰδανικὸ ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνεται».

Τὰ *δύο μου τελευταῖα ἐρωτήματα*, ἂν καὶ ἀπὸ γενικὴ ἀποψη συνδέονται μὲ τὰ προηγούμενα, ἀφοροῦσαν περισσότερο τὴν καθαυτὸ ὄργανωση τοῦ σχολείου ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ἀποψη τοῦ προβλήματος.

Ἴδου τὸ πρῶτο. «Τὰ προγράμματα σπουδῶν—τὸ «curriculum» ὅπως λέμε στὴν Ἀμερικὴ—πρέπει κυρίως νὰ εἶναι ὄργανωμένα μὲ βάση τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα, ποὺ παρέχουν οἱ ἀνάγκες τῆς Κοινωνίας τῶν μεγάλων, ἢ πρέπει νὰ πάρουν κέντρο καὶ σκοπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ;»

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους μας Ἀμερικανοὺς παιδαγωγούς, ὁ Kilpatrick, μαθητῆς τοῦ John Dewey, βεβαιώνει πὼς πρέπει νὰ μορφωθοῦμε σχετικὰ μ' ἕναν πολιτισμὸ ποὺ βρίσκεται στὸ δρόμο τῆς ἐξέλιξης. Δὲν ξαίρουσε, λέει, τί τὸ μέλλον φυλάγει στὰ παιδιὰ μας; ἐμεῖς ὀφείλουμε νὰ τὰ προπαρασκευάσωμε ν' ἀντιμετωπίζουσι συνθήκες, ποὺ ἀκατάπαυτα μεταβάλλονται.

Δὲ θὰ τὸ πετύχωμε, ἂν προσφέρωμε στὰ παιδιὰ μιὰ σοφία ὄλο ὄργανωμένη, ἂν παραγέμισωμε τὸ μυαλό τους μὲ γεγονότα καὶ ἂν τὰ κάμωμε νὰ ἀκολουθοῦν τρόπους ποὺ χαρακτηρίζουσι ἕναν κόσμον, ποὺ χάνεται ἢ ποὺ ἔχει ἤδη περάσει.

Ἦς προσπαθῆσωμε τουναντίον νὰ τοὺς δόσωμε μιὰν ἀγωγή τέτοια, ποὺ ἡ δράση τους νὰ ἀγωνίζεται διαρκῶς μὲ νέα προβλήματα ποὺ θὰ τὰ προπαρασκευάσωμε νὰ τὰ λύσουσι. Ἡ καλύτερη προπαρασκευὴ γιὰ τὸ μέλλον εἶναι—νὰ ζοῦν καλὲ τὸ παρόν. Ἡ παιδεία τότε μόνον εἶναι ζωτικὴ καὶ δεχτὴ, ὅταν ἀνταποκρίνεται σὰ μιὰ τωρινὴ ἀνάγκη τοῦ ἀτόμου, ποὺ ἀνατρέφομε. Ἐνα πρόγραμμα μὲ βάση τὶς ἀνάγκες τοῦ μεγάλου δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἔχη αὐτὴ τὴ ζωτικότητα.

Βρίσκει κανεὶς, κυρίως στὴν Κίνα καὶ στὴν Ἰαπωνία, μερικὸς παιδαγωγὸς

πού έχουν υποστή την επίδραση των ιδεών των Ki'patrik' αλλά λίγοι απ' αυτούς γενικά τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση είναι έτοιμοι να τον ακολουθήσουν ως το τέλος. Κι αυτό παρατηρείται και στην Αμερική επίσης. Οι περισσότεροι από κείνους που δέχτηκαν να πάρουν ως κέντρο της αγωγής το παιδί, έδωσαν σ' αυτό γνώσεις και έμπειρία που απαιτεί η κοινωνία των μεγάλων. Πολλοί λίγοι είναι εκείνοι που δέχονται να εμπιστευθούν τους σκοπούς της αγωγής στις απαιτήσεις των ενδιαφερόντων του παιδιού. Κείνο που θέλουν αυτοί οι τελευταίοι είναι να προσδιορίσουν ένα πρόγραμμα από τις πιθανές ανάγκες, που θα αισθανθή το παιδί σαν γίνη μεγάλος, να προσφέρουν ένα πρόγραμμα κάνοντας έκκληση στις ενέργειες και στα καθαυτό ενδιαφέροντα της παιδικής ηλικίας.

Αν είναι ανάγκη, θα κατευθύνουν τη σχολική δράση και θα επενεργήσουν σ' αυτή τόσο πολύ που το παιδί να αιστανθή την ανάγκη να μάθη ό,τι ο μεγάλος θεωρεί ως απόλυτα απαραίτητο. Όταν πρόκειται να προσδιορίσουν αυτές τις απαραίτητες γνώσεις στρέφονται στην επιστήμη και στην αγωγή. Σε μιαν εποχή, που τα σχολικά προγράμματα—κι αυτό συμβαίνει σ' όλόκληρο τον κόσμο—έχουν συνταχθή χωρίς καμιά προηγούμενη πειραματική έρευνα των αναγκών της σύγχρονης κοινωνίας, που τόσο λίγοι παιδαγωγοί επιδίδονται σ' αυτό το είδος των ερευνών, είναι παρ' όλα αυτά ένθαρρυντικό να πιστοποιή κανείς πόσο παραδέχονται παντού την ανάγκη και τη χρησιμότητα αυτών των εργασιών.

Το τελευταίο μου ερώτημα άφορρσε αυτό, που στην Αμερική κακά λέμε διανοητική υγιεινή και που θα τείριαζε καλύτερα το όνομα συναισθηματική υγιεινή.

Ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Παιδείας είναι να ασχοληθή με τη ζωή των ψυχικών παθήσεων του παιδιού, να προσπαθήση να βοηθήση να λύση τις διαφορές των αισθημάτων, που με την δξεία μορφή τους καταλήγουν σε ψυχοευρώσεις και ψυχώσεις και με την πιο κοινή μορφή μεταφράζονται με το χαμό της εύτυχίας και την έλλειψη προσαρμογής του ατόμου στη ζωή. Ίδιως τα σχολικά προβλήματα της πειθαρχίας πρέπει να λύνονται με τις ανταμοιβές και τιμωρίες ή να είναι αντικείμενο μιās ψυχολογικής μελέτης αίτιων, που εξηγούν την έλλειψη συμπεριφοράς; Το Σχολείο τέλος πρέπει να ξαίρη σε μιὰ περίπτωση να σφετερίζεται ένα μέρος της δράσης και των ποσών, που ξοδεύονται για την εκπαίδευση, για την επίδοση σ' αυτή την εργασία της αναπροσαρμογής της παιδικής ηλικίας;

Σε πολλές χώρες αυτά τα ζητήματα ήσαν από κείνα, που πολλοί παιδαγωγοί δεν άκουσαν να γίνεται λόγος γι αυτά ή που δεν τα είχαν σκεφτή.

Άλλοι έκαναν τη σκέψη πως όσο κι αν επιθυμούσαν τη μελέτη αυτού του προβλήματος στο μέλλον, είχαν να λύσουν πολλά επείγοντα προβλήματα και δεν μπορούσαν να ριψοκινδυνέψουν σ' αυτό το δρόμο. Καθώς το δήλωσε ένας Άραβας παιδαγωγός: «Αυτό είναι η πολυτέλεια της αγωγής και σήμερα παλεύουμε για τα πολύ αναγκαία. Σε μιὰ χώρα πλούσια σαν την Αμερική θα μπορούτε να σκεφτήτε τέτοια προβλήματα, μα έμεις κα'ώς είμαστε φτωχοί και πρωτόπειροι πρέπει πρώτα να μάθουμε το λάο μας να εργάζεται, να διαβάξη και να γράφη».

Καθώς έρχόμουν απ' την Ανατολή μόνον όταν έρτασα στην Τουρκία είδα που το ερώτημά μου προκάλεσε κάποιον ενδιαφέρον. Στη Ρωσία ασχολούνται τώρα με το ερώτημα αυτό λαβαίνοντας άρρημη από την «Παιδολογία». Έχει σε διάφορες πόλεις είναι οργανωμένα Γνωμοδοτικά κέντρα, όπου οι γονείς και οι δασκάλοι παίρνουν πληροφορίες σχετικές με τα προβλήματα των ψυχικών και διανοητικών παθήσεων της παιδικής ηλικίας και της αναπροσαρμογής των παιδιών. Έπειτα όλοι οι δασκάλοι είναι μπασημένοι σ' αυτά τα ζητήματα. Στη Γερμανία δίνουν μεγάλη σημασία στο πρόβλημα αυτό, μα το άληθινό κέντρο μελέτης είναι στην Αυστρία. Υποθέτω πως θα σξ: είνε πολύ γνωστές οι εργασίες του Aichorn

με τα παιδιά και τους δασκάλους καθώς έπφσης οι σχολικές κλινικές του Adler (1) όπου οι γονείς, οι δασκάλοι και οι μαθητές είναι μπασημένοι στην ατομική ψυχολογία, ώστε περιττεύει να μιλήσω σχετικά μ' αυτές. Οφείλω όμως να δηλώσω πως, με χειροπιαστές αποδείξεις, έχω βεβαιωθή πως κάποιος Αυστριακός παιδαγωγός θεώρησαν αυτή τη μελέτη των ατομικών διαφορών της παιδικής ηλικίας σαν ένα ουσιαστικό μέρος του έργου της αγωγής.

Αν τώρα θέλωμε να κατέχωμε όλο το θέμα, παρατηρούμε παντού την αντινομία, που υπάρχει μεταξύ του ατόμου και της κοινωνίας. Με το πρώτο μου ερώτημα ρωτώ αν ο σκοπός της Παιδείας είναι η διατήρηση ή η σύσταση ενός ξεχωριστού τύπου Κοινωνίας ή η ελεύθερη ανάπτυξη του παιδιού.

Στο δεύτερο αν η ατομική συνείδηση όφείλει ή όχι να υποκύπτει στις απαιτήσεις της Κοινωνίας.

Στο τρίτο αν η διδασκαλία της Ιστορίας όφείλει να προσανατολίξη το παιδί σε μιὰ μορφή της Κοινωνίας ώρισμένη εκ των προτέρων ή πρέπει να αφήνη το παιδί να σχηματίση ελεύθερα δική του γνώμη.

Είναι το ίδιο ερώτημα ελεύθερης σκέψης, που ξανάρχεται στην έρευνά μας για την ελεύθερη συζήτηση. Το ξαναβρίσκουμε ακόμα όταν πρόκηται να μάθουμε αν τα προγράμματα πρέπει να συνταχτούν παίρνοντας κέντρο το παιδί, τον κύκλο των ενεργειών του και τα ενδιαφέροντά του ή αν τουναντίον πρέπει να γίνουν τέτοια για να ικανοποιούν τις αξιώσεις της Κοινωνίας, που θα υποστή το παιδί, σαν θα γίνη μεγάλος. Ακόμα και το τελευταίο ερώτημα το σχετικό με την ψυχοπαθολογική ζωή του παιδιού έχει σχέση με την προσαρμογή των προσωπικών επιθυμιών του παιδιού στις κοινωνικές απαιτήσεις.

Κάθε φορά έχομε ανακαλύψει μιὰ μεγάλη διαφωνία σκέψης, ακόμα και στους παιδαγωγούς της πρώτης σειράς. Δεν υπάρχει κανένα μέσο για να συμβιβάσωμε αυτές τις διαφωνίες. Έξετάζοντας γενικά το άτομο και την κοινωνία, αυτά είναι συνολικά ανεξάρτητα το ένα από το άλλο και πρέπει να μπορη κανείς να ικανοποιή τη διπλή τους απαίτηση.

Η γνώμη μου είναι: το να προσπαθούμε να προσαρμόζωμε το παιδί σε μιὰ προκατειλημμένη κοινωνική μορφή μου φαίνεται ως σ' ένα σημείο, αναγκαίο κι επιθυμητό! Μα αν αυτή η μορφή είναι πάρα πολύ άσθηρή, ή απόπειρα είναι επικίνδυνη: ή ρίξη ενός δέντρου, όσο λεπτή κι αν είναι, έπειδή αυξάνει, σπάει το βράχο που την έχει αιχμαλωτισμένη. Το ίδιο συμβαίνει και με τις κοινωνικές μορφές που ακατάπικτα καταστρέφονται: και έχουν καταστραφή με την ακράτητη αύξηση του ανθρώπου. Ο άνθρωπος χρειάζεται μιὰ κοινωνικήν οργάνωση, μα τη χρειάζεται ελαστική και πλαστική, έικνη να υποστή τη μεταβλητή ενέργεια της αύξησής του, των ατόμων, που αποτελούν την κοινωνία! Μας χρειάζεται να μορφώσωμε τα παιδιά παρουσιάζοντας σ' αυτά την καθαρήν εψη των πραγμάτων για να καταλάβουν πως ένα προσωπικό πλεονέκτημα που αποκτήθηκε εις βάρος της Κοινωνίας που σ' αυτήν ανήκουν, είναι κατά βάθος μιὰ αταπάτη, γιατί η καθαυτό τους εύτυχία είναι αλληλέγγυα με κείνη του συνόλου. Έτσι πρέπει να αποκτήσουν και την ιδέα πως η εύημερία της χώρας τους είναι συνδεμένη με την εύημερία του κόσμου, που κι αυτή πάλι έξαρτάται από την εύημερία όλων των χωρών που τον αποτελούν. Μια χώρα που η έθνική πολιτική της περιφρονεί την παγκόσμια εύημερία ή την έξαρτά από τις καθρές της ανάγκες παραλογίζεται κι αυτοκτονεί.

Αν η Ιστορία πρέπει να υπακούη σε μιὰ τάση, αυτή ξς προσανατολίζεται σε μιὰ παγκόσμια άποψη κι αυτό όχι για να άγνοούν τις εύθונες και τις κατάλληλες

1) Ένα από τα πιο σπουδαία έργα αυτού του εξακουστού ψυχιάτρου και ψυχολόγου, ή «Ανθρωπογνωσία», μεταφρασμένο από τον κ. Γ. Παλαιολόγο, κυκλοφόρησε τώρα τελευταία.

περιστάσεις ενός έθνους ή μιας τάξης, αλλά για να καταλάβουν πώς κάθε έθνος είναι ένα ολοκληρωτικό μέρος ενός μεγάλου συνόλου. Για να δόση κανείς αυτό τον προσανατολισμό στην ιστορία δεν είναι ανάγκη καθόλου να παραμορφώσουμε την αλήθεια ή να παροξύνουμε τα γεγονότα. Η οικονομική και κοινωνική εξέλιξη της ανθρωπότητας, όταν την εκθέτουν τίμια και ολοκληρωτικά, καταλήγει μοιραία να αποδείχνη πόσο μάταιος είναι ένας στενός εθνισμός και πόσο πραγματική ή διεθνής αλληλεγγύη.

Η ελευθερία στη συζήτηση είναι μια ανάγκη, αλλά η δόση για προστασία το κριτικό πνεύμα που δοξάζει τη χρησιμοποίηση, κατά το διάστημα των πολιτικών συζητήσεων, γεγονότων κι όχι προλήψεων καθώς επίσης κι ένα πνεύμα ανεχτικό, διάπλοτο στις διάφορες απόψεις ενός ζητήματος. Ο δάσκαλος πρέπει να είναι ποτισμένος μ' αυτό το κριτικό πνεύμα και, χωρίς να αφήνη τον έαυτό του να κυριαρχήται από τις απόψεις μιας τάξης ή ενός πολιτικού κόμματος, να κάνει το παιδί να δη τα πράγματα με το παγκόσμιο ανθρώπινο πρίσμα.

Κάθε προπαγάνδα από μέρος του δασκάλου είτε εθνικιστική ή αντιεθνιστική, κομμουνιστική ή κεφαλαιοκρατική, επειδή έχει τάση να κάμνη το παιδί να δεχτή την προσωπική άποψη του δασκάλου ή την επίσημη άποψη, είναι μια παραβίαση της ελευθέρης σκέψης, που είναι ουσιώδης στην κοινωνική εξέλιξη.

Κι όταν πρόκειται να συντάξουμε ένα πρόγραμμα σπουδών χρειάζεται να του δώσουμε ελαστικότητα, αλλά μαζί να του δώσουμε και διάταξη. Να αρνώμαστε να δώσουμε σημασία στις απαιτήσεις (γνώση κι εμπειρία), που η κοινωνία θα έχη απ' τον μεγάλο, είναι να αφήσουμε το παιδί άσπλο μπρός στο κοινωνικό έργο, που του άνηκει.

Μά αν το σχολείο, παύοντας να είναι απομονωμένο (σαν μοναστήρι), από τη ζωή που το περιβάλλει, ξανοιχτή στην πραγματική κοινωνική ζωή, αν η άγωγή γίνη ολοκληρωτικό μέρος της ζωής, τότε θα είναι κάπως εύκολο να κάμουμε το παιδί να αίστανθη την ανάγκη των γνώσεων και των δεξιοτήτων, που η συμμετοχή του στη ζωή των μεγάλων θα απαιτήση. Στο σχολείο, όπως στη ζωή πρέπει να υπάρχει θέση για τη δημιουργική σκέψη και δράση—αν όχι, η ανάπτυξη παύει, η ζωή αποτραβιέται και το άτομο, όπως η κοινωνία, τείνει να απονεκρωθή.

Μια γερή κοινωνία πρέπει να αποτελείται από άτομα γερά. Η ψυχική υγεία είναι πολύ πιό σημαντική από τη σωματική υγεία, είναι η βάση της πνευματικής υγείας. Ένα από τα μεγάλα χάσματα της σημερινής άγωγής, και έξ' άφορμής αυτών μια από τις αιτίες των κακών, που μαστίζουν την κοινωνία, οφείλεται στο ότι δίνουμε σημασία στις ψυχικές ατομικές διαφορές του παιδιού, διαφορές μεταξύ των προσωπικών εμπνεύσεων και των κοινωνικών απαιτήσεων, διαφορές που ξαναβρίσκονται ακόμα στη διαφορά των σκοπών, που στις διάφορες χώρες ζητούν να πετύχουν οι μεγάλοι παιδαγωγοί.

Στην Παιδαγωγική επιστήμη πρέπει να ζητήσουμε τα μέσα να βοηθήσουμε το παιδί να λύση τις καθαρά δικές του δυσκολίες, σ' αυτήν πρέπει να ζητήσουμε πώς συμφέρει να προσαρμόσουμε την άγωγή στις ανάγκες ενός ατόμου στο δρόμο της ανάπτυξής του. Χάρη σ' αυτή την επιστήμη με τον καιρό θα ιδρύσουμε μια παιδεία που θ' αποδείξη στο άτομο όλη τη σημασία της ολοκληρωτικής κι ολοκληρωτικής κοινωνικής συνεργασίας, και στην κοινωνία πώς, για να ζήση και να εξελιχθή έχει ανάγκη από ελεύθερη σκέψη, ελεύθερη δράση και άτομα με την πιό πλατειά τους σημασία.

Δεν είναι αυτός, πήτε μου, ένας σκοπός που γι αυτόν μπορούμε να ενώσουμε τις προσπάθειές μας;

(Μετάφρ.) Άγλ. Μεταλλινού

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΒΙΝΕΤΚΑΣ

Υπάρχει μια μικρή πόλη, προάστειο του Σικάγου, η Βινέτκα· οι κάτοικοί της, φτωχοί ή πλούσιοι, στέλνουν τα παιδιά τους στα δημόσια σχολεία.

Τρία απ' αυτά είναι δημοτικά, προσωρισμένα για παιδιά από 3—11 χρονών, ένα είναι «Juniorhigh school» με μαθητές από 11 ως 13 χρονών. Από κει έπειτα τα παιδιά πάνε στο «Township high school», σημαντικό ίδρυμα, που συγκεντρώνει τα παιδιά της Βινέτκας και τριών άλλων προαστείων τέτοιου είδους.

Τα σχολικά χτίρια της Βινέτκας είναι καινούργια, καθαρά, καλά αερισμένα, καλά φωτισμένα, ευχάριστα στην όψη, ευχάριστα για κατοικία. Το καθένα με γύρω-γύρω δέντρα, δεντράκια και λειβάδια και με πολλήν έχτηση για τα παιχνίδια των παιδιών. Είναι καλά επιπλωμένα με πράγματα εύκολομετακίνητα. Τα διαμερίσματα και ειδικά κείνα, που προορίζονται για μικρά παιδιά, είναι στολισμένα σαν το σπίτι τους με λουλούδια και μπερτέδες και τα ζωογονούν κόκκινα ψάρια και πουλιά. Άς μπορούμε σ' ένα απ' αυτά τα χτίρια κι ως παρακολούθησμε τα παιδιά πάνω στη δουλειά· βρισκόμαστε στην πρώτη τάξη, σε παιδιά 6 χρονών. Όλα τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, κάθονται σε μικρά τραπέζια χρωματισμένα με κρέμ λαδομπογιές και σκεπασμένα με μικρά τραπεζομάντηλα με φράντζες από ύψωμα χρωματιστό, που τα σχεδίασαν και τα κέντησαν τα ίδια τα παιδιά. Γύρω στους τοίχους βλέπομε ζωγραφιές: εικονογραφημένες ιστορίες που τους έχουν διηγηθή, αναμνήσεις από πράγματα που είδαν στους έξοχικούς τους περιπάτους. Κι αυτές οι ζωγραφιές με διαστάσεις μεγάλες, 50×70 εκατμ. περίπου, είναι πλασιωμένες με ξύλο φυσικό που το έτοιμασαν τα παιδιά και το διακόσμησαν σύμφωνα με τα προσωπικά τους γούστα.

Το κάθε παιδί δουλεύει, μα το καθένα κάνει δική του δουλειά· ένα μαθαίνει να ξεχωρήη φράσεις, άλλο να ξεχωρίζη λέξεις, άλλο βρίσκει το γνωστό του εξι λόγω διαβάζοντας μιάν ιστορία. Λίγα παιδιά άπασχολούνται ακριβώς με την ίδια δουλειά.

Όλα είναι κανονισμένα έτσι που το κάθε παιδί να μπορή να μαθαίνη μόνο του και να διορθώνη τη δική του δουλειά. Η δλότελη συγκέντρωσή τους, όταν είναι σκυμμένα πάνω στη δουλειά, κι η δλότελη ξεκούρασή τους, όταν διακόβουν για να φλυκρήσουν, είναι πραγματικά παιδικές. Ο δάσκαλος κυκλοφορεί ανάμεσά τους και πότε κάθεται λίγο κοντά στο ένα παιδί, πότε δίνει θάρρος σε άλλο και πότε μαζεύει μερικά σε μικρές ομάδες και τους εξηγεί κάποιο σημείο της δουλειάς τους. Σ' όλη την ατμόσφαιρα της τάξης είναι σκορπισμένη φιλοφροσύνη κι ευθυμη και σοβαρή δουλειά. Ήρθε η ώρα που μοιράζονται το γάλα. Τα παιδιά μοιράζονται τα μικρά μπουκαλάκια και το καθένα πίνει μ' ένα άχυρο το γάλα την ώρα, που ο δάσκαλος τους διαβάζει μιάν ιστορία.

Τώρα τα παιδιά θα έργαστούν για να φτιάξουν τη μικρή άγροικία. Πήγαν κι είδαν μια μικρή άγροικία στο χωριό με την άποθήκη της, τις γελάδες, τα πουλερικά και τα γρούνια. Θέλουν να κάμουν μιάν άγροικία—παιχνίδι για να την έχουν στην τάξη τους. Έχουν όλα τις ιδέες τους σχετικά με τα μέσα της έχτέλεσής της. Ένα αγόρι έφερε ένα μεγάλο κουτί από το σπίτι του κι αυτό θα είναι η άρχη της

ἀποθήκης. Πολλά έπλασαν με πηλό ή έφτιαξαν από άχυρο μικρά ζώα. Άλλα σχεδίασαν μοντέλα σύμφωνα με την ιδέα που έχουν σχηματίσει για τὸ υποστατικό—τύπο. Όλα τὰ παιδιά έχουν ιδέες και όλα τις κάνουν γνωστές για συζήτηση. Παίρνουν αποφάσεις και βάζονται στη δουλειά με πρίονι, με σφυρί, με πινέλο, με πηλό και νά τα όλα πάλι βαθειά άπασχολημένα.

“Άς πάμε στην τετάρτη τάξη κι άς μείνουμε κάμποσες ώρες για νά παρατηρήσουμε τὰ παιδιά αυτά των 9 χρονών πάνω στη δουλειά. Άς πάμε πρωτ' πρωτ' πριν έρθουν τὰ παιδιά.

“Ένα ένα μπκίνει στην τάξη, κάθεται στη θέση του και βγάξει από τὸ συρτάρι του μιὰ εργασία άρχινημένη.

“Άν τριγυρίσωμε ανάμεσά τους, βλέπομε πὸς οί περισσότεροι κάνουν άριθμητική, άλλοι εργάζονται σ' άλλα μαθήματα. Άς σταματήσουμε κοντά στο γραφείο του Κάρολου, τὸ γιοῦ τὸ χασάπη τῆς συνοικίας. Κι αυτός, σάν όλα σχεδόν τ' άλλα παιδιά, έχει δροσιά και χρώμα, είναι ντυμένος καθαρά κι έχει φυσικές κι ελεύθερες στάσεις. Αρχίζει νά μελετᾷ τὴ διαίρεση με πολυψήφιο άριθμό. Συμβουλευεται τὸ βιβλίο του και βρίσκει μιάν άπλην εξήγηση γραμμένη έτσι πὸν νά τὴν καταλαβαίνει. Η εξήγηση τὸν κάνει νά προχωρήσει ένα μόνον βήμα: τὸ δείχνει πὸς μπορεί νά γράψῃ τί ὡς τώρα έμαθε από τὴ διαίρεση με μονοψήφιο. Τὸ δίνονται πολλά παραδείγματα με ὁλόκληρη τὴ λύση. Ὁ Κάρολος σκεπάζει τὴν καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς τις λύσεις μ' ένα κομάτι χαρτί και προσπαθεῖ νά λύσει μόνος του τὰ προβλήματα ὕστερα παραβάλλει τὴν εργασία του με τις ὑποδείξεις τὸ βιβλίου.

“Ὑστερα ἀπὸ μιὰ ή δυὸ άκαρπες προσπάθειες ανακαλύπτει τὸν τρόπο και γυρίζει στη σελίδα των άσκήσεων. Οί πρώτες είναι στην παράγραφο Α. Έχτελει τὸ περιεχόμενο τῆς παραγράφου με τὸ νά συμβουλευεται, αν ἔχη μερικές άμφιβολίες, πὸν και πὸν τὴν εξήγηση. Ἀφού τελειώσει τις 8—10 άσκήσεις πὸν έχει ή παράγραφος βρίσκει στο κάτω μέρος τῆς σελίδος μιὰ σημείωση «Για τις άπαντήσεις βλέπε σελ. 9». Στη σελίδα 9 βρίσκει τις λύσεις ὄλων των άσκήσεων. Παραβάλλει μ' αὐτὲς τὴν εργασία του και βρίσκει δυὸ λαθεμένες λύσεις. Ξαναγυρίζει στη σελίδα των άσκήσεων και καταπιάνεται με τὴν παράγραφο Β. Αὐτὴ ή παράγραφος έχει 5 νέα παραδείγματα τὸ ἴδιου εἶδους με κείνα, πὸν έκαμε πριν. Μιὰ ματιὰ στη σελίδα 9 για νά βεβαιωθῇ αν οί άπαντήσεις του είναι σωστές και αν ή εργασία του είναι ὅπως πρέπει νά είναι. Αὐτὴ τὴ φορά δὲν έχει λάθη· προχωρεῖ στις παραγράφους Γ' και Δ' κι αρχίζει τὴ δεύτερη βαθμίδα τῆς ἐρχόμενης σελίδας.

“Ὁ Κάρολος εργάζεται χωρίς νά τὸν άπασχολῇ οὔτε τὸ κουδοῦνι οὔτε τ' άλλα παιδιά· είναι βαθειά άπορροφημένος γιατί μπαίνει σ' ένα νέο μηχανισμό. Κάποτε μερικά σημεία τῆς άσκησης τὸν στενοχωροῦν λιγάκι. Πλησιάζει ένα συμμαθητὴ και τὸν ζητεῖ νά τὸν βοηθήσει—διαλέγοντας βέβαια έναν πὸν προχωρημένον ἀπ' αὐτόν. “Άν δὲν ίκανοποιηθῇ ἀπὸ τὴν άπάντηση ἐκείνου, τότε ρωτᾷ τὸ δάσκαλό του.

“Άς ρίξωμε μιὰ ματιὰ στα άλλα παιδιά ένα τελειώνει τὸν πολλαπλασιασμό του με πολυψήφιο, ένα άλλο έχει περάσει τὸν Κάρολο. Έχει τελειώσει τις 8 πρώτες βαθμίδες τῆς διαίρεσης με πολυψήφιο και τώρα άπασχολεῖται με πρακτικές άσκήσεις. Αὐτὸ τὸ εἶδος test ἀξίζει νά εξεταστῇ στις λεπτομέρειες. Αποτελεῖται

ἀπὸ 7 παραδείγματα πὸν τὸ καθένα ανταποκρίνεται στην καθαυτὸ εργασία τῆς διαίρεσης με πολυψήφιο. “Ένα ἀπ' αὐτὰ είναι ὅπως διόλου ἀπλὸ χωρίς καμιὰ δυσκολία· ένα άλλο έχει 0 στην άπάντηση ένα τρίτο άφήνει ένα ὑπόλοιπο και οὔτω καθεστῆς. Τελειώνοντας αὐτὸ τὸ εἶδος εξέτασης τὸ παιδί βρίσκει τὴν ἐπόμενη ὑπόδειξη: «Πρόβαλε τις άπαντήσεις σου με κείνες τῆς σελίδας 30. “Άν ή εργασία σου είναι σωστῆ, ζήτησε ἀπὸ τὸ δάσκαλο ένα πραγματικό test». Γυρίζει στη σελίδα 30 για νά διορθώτῃ τὴν εργασία του και κει βρίσκει τις ἐπόμενες ὑποδείξεις και λύσεις:

«“Άν δὲ βοῆς 4 στην πρώτη άπάντηση, τὸ (III) κάτω ἀπὸ τὸ 4 σου δείχνει νά φάξης στη σελίδα III τὸ βιβλίου με τὰ διορθωμένα θέματα. Κάμε τις 5 πράξεις πὸν σου ὑποδεικνύει κι όταν διορθώσης τὴν εργασία σου, μπορείς νά περάσης στὸν τύπο 2 των πρακτικῶν άσκήσεων (βλ. παραδείγματα)».

Τὸ παιδί έκαμε λάθη στις άσκήσεις 4 και 6, σ' ἐκείνες πὸν έχουν στο τέλος μηδέν. Πηγκίνει ήσυχα στο γραφείο τὸ δασκάλου για νά τὸν ὁδηγῇ τὸ βιβλίο με τὰ διορθωμένα. Συμβουλευεται τις σελίδες πὸν τὸν ὑποδεικνύουν και κάνει τὴν άναγραφόμενη εργασία. Ὑστερα ξαναγυρίζει στο δικὸ του βιβλίο και καταπιάνεται με τὸ δεύτερο τύπο των προπρασκευαστικῶν tests. Αὐτὸς ὁ τύπος είναι στα στοιχεία πὸν εξετάζει ἴδιος με τὸν τύπο I, ὅμως οί άπαντήσεις είναι διαφορετικές. Αὐτὴ τὴ φορά τὸ παιδί δὲν έκαμε λάθος και ζητεῖ ἀπὸ τὸ δάσκαλό του ένα πραγματικό test. Ὁ δάσκαλος τὸν δίνει ένα βιβλίο με tests, πὸν δὲν δίνει τις άπαντήσεις, αλλά περιέχει ένα test, πὸν ανταποκρίνεται άκριβῶς με τὸν τύπο πὸν μόλις πριν έκαμε. Δὲν ὑπάρχει ὅλος, δὲν ὑπάρχουν παραδείγματα πὸν νά περιέχουν καμιὰ δυσκολία, ξένη με τὸ test πὸν τὸ παιδί έμαθε. Αὐτὸ τὸ test περιλαμβάνει ὁλοκληρωτικά τις 8 πρώτες βαθμίδες τῆς ἐργασίας τῆς διαίρεσης με πολυψήφιο άριθμό. Τὸ πραγματικό test περιλαμβάνει τὸς ἴδιους σκεθμούς. Τελειώνει αὐτὸ τὸ test και τὸ βάζει πάνω στο γραφείο τὸ δασκάλου για νά τὸ διορθώσῃ κι ὕστερα ἀρχίζει ένα άλλο εἶδος άσκησης.

“Η Ἑλένη τώρα μόλις έλαβε ἀπὸ τὸ δάσκαλό της ένα test πολλαπλασιασμοῦ με πολυψήφιο άριθμό πὸν έκαμε χτές. Αὐτὴ ή άσκηση δὲ βαθμο ογήθηκῃ. Δυὸ πράξεις έχουν γύρω γύρω έναν κύκλο και πλάι ἀπὸ τὴν κάθε μιὰ ὑποδεικνύεται ὁ άριθμός τῆς σελίδας τὸ βιβλίου με τις διορθώσεις, ὅπου τὸ παιδί θά βρῇ μιὰ νέα σειρά άσκήσεων τὸ αὐτοῦ εἶδους με κείνες πὸν δὲ μπόρεσε νά λύσῃ. “Η Ἑλένη παίρνει ένα αντίτυπο τὸ βιβλίου με τις διορθώσεις ἀπὸ τὸ γραφείο τὸ δασκάλου και κάνει τις πράξεις πὸν ὑποδεικνύονται· διορθώνει ή ἴδια τὴν εργασία της και βεβαιώνεται πὸς κάνει ακόμα λάθη. Ξαναγυρίζει στην άρχικὴν εξήγηση στο δικὸ της βιβλίο, μπορεί ὅμως νά μὴν ανακλύψῃ τὴν αἰτία των λαθῶν της. (Μὲ ὅση φροντίδα κι αν είναι προετοιμασμένο τὸ ὄλικό, έρχεται τέλος και μιὰ στιγμή πὸν τὸ παιδί δὲν μπορεί νά ἀποφύγῃ τὴν άμεση βοήθεια τὸ δασκάλου) Σηκώνει τὸ χέρι και σὲ λίγο ὁ δάσκαλος τὴν πλησιάζει για νά τῆς ὁδηγῇ τὴν άπαιτούμενη εξήγηση.

Κάθε στιγμή ὁ δάσκαλος βρίσκεται ανάμεσα στη παιδιά και δουλεύει μαζί του βοηθώντας τὸ ένα νά ὑπερπηδῆσῃ μιὰ δυσκολία, ὑποκινώντας τὸ άλλο, βάζοντας τὸ συνγωνισμό δυὸ μικητὲς λιγώτερο δραστήριους· διδάσκει κάθε στιγμή,

ἀ λὰ δὲν κάνει ποτὲ διδασκαλία σ' ὅλη τὴν τάξη κι οὔτε ἀκούει ποτὲ συνολικὴ ἀπαγγελία.

Τὸ μάθημα τῆς Ἀριθμητικῆς διαρκεῖ περίπου 40 λεπτά. Μερικὰ παιδιὰ διακόψανε τὴ μελέτη τους πρὶν τῆς ὥρας. Μερικὰ δούλεψαν στὰ γλωσσικὰ μαθήματα ἢ διάβασαν καὶ μελέτησαν Ἱστορία καὶ Γεωγραφία. Αὐτοὶ οἱ μαθητὲς ἔχουν κατατιχτῆ στοὺς «Ἀνεξάρτητους» καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο μποροῦν νὰ χωρίσουν τὶς ὥρες τους ἔπως φαντάζονται. Ἡ μπορεῖ νὰ εἶναι παιδιὰ προχωρημένα στὴν Ἀριθμητικὴ, νὰ καθυστεροῦν σ' ἄλλα μαθήματα καὶ ὁ δάσκαλος νὰ τὰ συμβούλεψε νὰ ἀιχολογηθοῦν περισσότερο καιρὸ μὲ τὰ θέματα, πού σ' αὐτὰ εἶναι ἀδύνατα. Τὸ μάθημα τελειώνει κι ὁ Κάρολος δὲν τὸ βλέπει ὁ δάσκαλος τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά, βεβαιώνεται πὼς εἶναι ἀπορροφημένος ἀπὸ τὴ νέα του δουλειὰ καὶ δὲν τὸν ἐνοχλεῖ. Οἱ ἄλλοι μαθητὲς παίρνουν ἥσυχια τὸ βιβλίο τους τῆς Γραμματικῆς κι ἀρχίζουν ὁμοιες ἀτομικὲς ἀσκήσεις.

Σ' αὐτὸ τὸ νέο μάθημα συναντοῦν καὶ πάλι ἀσκήσεις πρακτικὲς μὲ τέτοια σειρὰ βλαμμένες πού τὰ παιδιὰ, πού ἔχουν περάσει ἕνα σταθμὸ, νὰ μποροῦν ν' ἀπόσχουν ἀπὸ τὴν συμπληρωματικὴ προπαρασκευὴ καὶ νὰ περάσουν στὸν ἐπόμενο σταθμὸ, ἐνῶ ἐκεῖνα πού κάνουν ἀκόμα ἄθνη νὰ βρίσκουν μιὰ δευτέρη, τρίτη καὶ τέταρτη εὐκαιρία ν' ἀσκηθοῦν γιὰ νὰ καταλάβουν τὸ θέμα πρὶν περάσουν στὸ ἐπόμενο. Καὶ πάλι βρίσκουμε παιδιὰ νὰ ἔχουν φτάσει σὲ διαφορετικοὺς ἀριθμοὺς ἐργασίας. Καὶ νά, ἕνα πού ἄρχισε τὸ πρόγραμμα τῆς 5ης τάξης ἂν καὶ εἶναι μαθητὴς τῆς τετάρτης. Ἐνα ἄλλο δὲν ἔχει ἀκόμα τελειώσει τὴν ἐργασία τῆς τρίτης. Κάθε μαθητὴς **βαδίζει μὲ τὸ δικό του βῆμα**, καθένας **αὐτοελέγχεται** καὶ συνεχίζει νὰ ἀικηται στὰ σημεῖα πού εἶναι ἀδύνατος. Κάθε μαθητὴς ἐπίσης, ὅταν τελειώση τὸ προπαρασκευαστικὸ test, κάνει ἕναν ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους πού τοῦ δίνει ὁ δάσκαλος. Αὐτὰ τὰ test πού λέγονται «διαγνωστικὰ» καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ προπαρασκευαστικὰ κι ἡ ὕλη τῆς διδασκαλίας τὰ ἔχει ἐτοιμάσει ἀπὸ πρὶν μιὰ ομάδα δασκάλων πού ἀπὸ κοινὸ ἐργάζονται καὶ τὰ ἐπιθεωροῦν τόσο πού νὰ προσαρμόζονται ἀκριβῶς στὶς ἀνάγκες τῶν παιδιῶν. **Εἶναι προορισμένα ὄχι γιὰ νὰ βαθμολογοῦν τὰ παιδιὰ, ἀλλὰ γιὰ νὰ πιστοποιοῦν τὰ σημεῖα, πού σ' αὐτὰ τὸ κάθε παιδί ἔχει ἀνάγκη νὰ βοηθηθῆ.** Γι' αὐτὸ καὶ τὰ παιδιὰ δὲν τὰ φοβοῦνται, τουναντίον τὰ ζητοῦν. Τὸ test εἶναι μέσο γιὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸ παιδί στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὸ δάσκαλό του πὼς εἶναι ἐτοιμὸ νὰ περάσῃ σ' ἕνα νέο σταθμὸ. Μὴ ἀποτυχία σ' αὐτὴ τὴν περίστασις σημαίνει ἀπλῶστα πὼς ἔχει ἀνάγκη τὸ παιδί νὰ ἐργαστῆ ἀκόμα σὲ μερικὰ σημεῖα καὶ δὲν ὑπάγεται καθυστέρηση στὴν ἀνάπτυξή του.

Κάθε test εἶναι μὲ πολλὰς ἰσοδύναμες μορφές συνταγμένο ἔτσι πού ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ δόσῃ τέτοια σὲ διάφορα παιδιὰ. Κι οὔτε ὑπάρχει κίνδυνος οἱ ἀπαντήσεις νὰ ἔχουν σχέσεις μεταξὺ τους. Δὲν προσπαθοῦν καθόλου νὰ ἀπατοῦν γιατί εἶναι γνωστὸ ἀπὸ πρὶν τί περιέχουν τὰ test τὰ προπαρασκευαστικὰ αὐτὰ test ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια στοιχεῖα.

* *
Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ διαλείμματος. Οἱ μαθητὲς αὐτῆς τῆς τάξης καὶ κείνοι ἀπὸ δυὸ ἢ τρεῖς ἄλλες τάξεις πηγαίνουν στὸ γήπεδο γιὰ πικνίδι. Ἐκεῖ βρίσκουν ἕνα δάσκαλο εἰδικὸ πού τοὺς βοηθεῖ νὰ ὀργανώσουν οἱ ἴδιοι τὶς ομάδες ἐνὸς ὁμαδικοῦ

παιγνιδιοῦ. Τὴν ὥρα τοῦ παιγνιδιοῦ πασχίζει νὰ τοὺς κάμῃ νὰ αἰστανθοῦν τὸ ἴδιον καθε ὑπαίθριας ἀσκήσεως, τὴν καλὴ σχέση μεταξὺ συντρόφων καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ομάδας. Τὸ γήπεδο δὲν εἶναι μονάχα μέρος γὰρ διάλειμμα καὶ σωματικὴ ἀσκήσις· ἐκεῖ μαθαίνουν τὴν ἀλληλεγγύη καὶ τὴν ἀξία τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς συνεργασίας.

Τὸ διάλειμμα τελειώνει καὶ ἄλλα μαθήματα ἀντικατασταίνουν ἐκεῖνα πού γίνονται στὸ γήπεδο τῶν παιγνιδιῶν.

Τὰ παιδιὰ τραγουδοῦν ὄχι τραγούδια γραμμένα εἰδικὰ γιὰ τὴ διδασκαλία, ἀλλὰ ὁμορφα παλιὰ λαϊκὰ γερμανικά, ρωσικά, σπανιόλικά, ἀγγλικά ἢ μελωδίες ἀπὸ ἔργα μεγάλων μουσικῶν. Τραγουδοῦν γιατί τοὺς εὐχαριστεῖ τὸ τραγούδι χωρὶς νὰ χάνουν καιρὸ γιὰ τὶς ἀσκήσεις: «do, re, mi, fa, sol». Τέτοιες ἀσκήσεις προορίζονται γιὰ τὶς ἀνώτερες τάξεις, γιὰ μαθητὲς πού ἐπιθυμοῦν νὰ εἰδικευτοῦν στὴ μουσικὴ.

Ἦστερα ὁ δάσκαλος ἀρχίζει νὰ διαβάξῃ στοὺς μαθητὲς τοῦ μιὰν ἱστορία ἢ ἕνα ποίημα καὶ σχετικὰ μ' αὐτὰ κάνει συζήτηση μαζί τους. Αὐτὴ ἡ ἐργασία γίνεται γιὰ νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ νὰ ἔχτιμουν κι ὄχι ν' ἀποχτήσουν γνώσεις· εἶναι μιὰ ἐργασία τελείως ἐλεύθερη, δὲν βαθμολογεῖται καὶ δὲν ἔχει καμὴν σχέση μὲ τὴν κριτικὴ πού προσδιορίζει τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ μιὰ τάξη στὴν ἄλλη.

* *
Ἦρθε ἡ ὥρα τῆς συγκέντρωσης. Τὰ παιδιὰ μαζεύονται σὲ μιὰν αἴθουσα, ὅπου 200 ἢ 300 ἄλλοι μαθητὲς εἶναι μαζεμένοι. Χτὲς μιὰ τάξη παράτησε ἕνα ἔργο πού σύνθεσε. Αὔριο ἢ συγκέντρωση θὰ ἀφιερωθῆ σὲ διάλεξη μὲ προβολὴ εἰκόνων· μὰ σήμερον εἶναι μιὰ συγκέντρωση διοικητικῆς φύσεως.

Πρόεδρος τῆς συνεδρίασης αὐτῆς εἶναι ἕνα κορίτσι 12 χρονῶν, πού ἡ ψηφοφορία τὸ ἔφερε στὴν πολυθρόνα. Ὁ γραμματέας, ἕνα ἀγόρι, διαβάξῃ τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας συνεδρίασης. Μερικὲς διοικητικῆς φύσεως ὑποθέσεις διεκπεραιώθηκαν ἀμέσως, ὕστερα ἡ πρόεδρος ζητεῖ ἂν ὑπάρχῃ κάτι τί νέο. Ὁ φίλος μας ὁ Κάρολος τῆς 4ης τάξης σηκώνεται. «Στὴν τελευταία διοικητικὴ συγκέντρωση τῆς τάξης μας, λέει, συζητήσαμε σχετικὰ μὲ τὶς πομπέτες στὸ σχολεῖο. Πολλοὶ μαθητὲς ἔχουν φέρει τέτοιες καὶ πετοῦν ὁ ἕνας στὸ ἄλλο νερὸ στὸ διάλειμμα καὶ στοὺς διαδρόμους. Οἱ συμμαθητὲς μας ἔχουν τὴ γνώμη πὼς δὲν πρέπει αὐτὸ νὰ τὸ ἀνεχτοῦμε». Ὁ Κάρολος κάθεται καὶ ζητεῖ τὸ λόγο ἕνα παιδί τῆς πέμπτης τάξης. «Κι ἐμεῖς συζητήσαμε σχετικὰ μ' αὐτὸ στὴν τάξη μας κι ἀποφασίσαμε πὼς μποροῦν νὰ φέρουν τέτοιες πομπέτες στὸ σχολεῖο, ἀλλὰ νὰ τὶς χρησιμοποιοῦν σὲ μιὰ γωνία στὸ γήπεδο. Ἔτσι κείνοι πού θέλουν νὰ παίξουν μ' αὐτὲς παίξουν σὲ κείνο τὸ μέρος. Ἡ γνώμη μου εἶναι πὼς δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ στερήσωμε ὅλον τὸν κόσμον νὰ ἔχῃ πομπέτες ἐπειδὴ λίγοι μαθητὲς δὲν τὶς θέλουν. Ἐξ ἄλλου δὲ βλέπω τί κακὸ μποροῦν νὰ κάμουν».

Ἐνα κορίτσι σηκώνεται. «Τὰ ἀγόρια γερμίζουν τὶς πομπέτες μὲ δρώμικο νερὸ, Μπορεῖ αὐτὸ νὰ ἔχῃ μικρόβια μέσα πού νὰ μᾶς δόσουν ἀρρώστιες. Ἐπειτα λερώνονται καὶ τὰ ρούχα μας. Δὲν εἶμαι τῆς γνώμης νὰ ἐπιτρέψωμε τὶς πομπέτες στὸ σχολεῖο».

(Ἡ συνέχεια στὸ ἄλλο φύλλο)

Η ΚΟΥΛΑ ΠΡΑΤΣΙΚΑ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ

Μες στο γαλήνιο και θαλερό πλαίσιο του «Όμιλου Ἀντισφαιρίσεως», που επάνω από τις κορφές των δέντρων βλέπει κανείς να υψώνουν την επιβλητική τους χάρη τα έρειπια του Ὀλυμπίου, αιώνιο σύμβολο της ακατάλυτης έλληνικής ψυχής. Έκαμε η *Κούλα Πράτσικα* την επίδειξη της τόσο άθόρυβα συντελούμενης εργασίας της. Τμήματα της σχολής της, ομάδες παιδικές κι ομάδες μεγάλων, μάς έδειξαν με ποιόν τρόπο θα μπορούσαμε να επιδιώξουμε τη σωματική μας διάπλαση, για να κατορθώσουμε να φτάσουμε στην ψυχική άρμονία κ' έτσι να παρουσιάσει το ανθρώπινο όν ως αρμονικό όλικό και πνευματικό σύνολο, κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί στην ίδρυση μιας ανώτερης καλλιτεχνικής κοινωνίας.

Σήμερα, που η μηχανοποίηση της ζωής άχρηστεύει όσο πάει το ανθρώπινο σώμα ή το αναγκάζει να κάνει ώρισμένες μονόπλευρες κινήσεις, ώσπου να καταντήσει ένα τερατώδες κι άφύσικο κατασκεύασμα σήμερα που έχασαμε κάθε επαφή μας με τη γη και κλεισμένοι καλά μέσα στα ρούχα μας και στα τετράγωνα κουτιά μας, δηλητηριαζόμαστε άσυναίσθητα χάνοντας λίγο λίγο την ευεργετική επίδραση του φωτός και του αέρα, — σήμερα ή προσπάθεια της Κούλας Πράτσικα έχει έντελως εξαιρετική σημασία

Κοιτάξετε τη νεολαία μας, το μέλλον της φυλής μας! Από μικρά παιδιά ίσαμε το αντίμασκα της ήβης τους και πέρα, οι νέοι μας καμπουριάζουν έξη έως έφτα ώρες της ημέρας βιδωμένοι σ' άπαίσια του σχολείου θρανία, από την καταστροφή των οποίων μάταια προσπαθεί να τ σώση ή δυστυχισμένη γυμναστική με τις δυο τρεις έβδομα διαίες ώρες της. Από αντίδραση προς τη γενικήν αυτήν κι άφύσικην έντελως άκινήσια, τα παιδιά μας ζητούν διέξοδο προς τον άθλητισμό· αλλά προς ποιόν άθλητισμό; Τα παλιά γυ-

μνάσια κι οι παλαιότερες, ή μουσική κι ο χορός δε βρίσκουν πιά καμιά θέση στον τόπο έτούτο που τα δημιουργήσε. Και μόνο οι επιχειρηματίες, οι έκμεταλλευτές της φυσικής αυτής τάσεως της νεότητος, κατώρθωσαν να έπωφεληθούν διαστρεβλώνοντας τα σώματα με τα ποδόσφαιρα και τις πυγμαχίες κι άπονεκρώνοντας κάθε ευγενική ροπή μες στις άποβλακωμένες διάνοιες που διευθύνουν τις άψυχες πιά σωματικές μηχανές τους.

Μέσα στη φριχτή κι άπελπιστικήν αυτή κατάσταση έρχεται μια γυναίκα με τη θερμή κ' αισθαντική ψυχή της, την εύκολοσυκίνητη προστά σε κάθε ώραίο, την ποτισμένη από την άφταστη όμορφιά ένός παρελθόντος, που είναι για μάς περισσότερο όνειρο παρά πραγματικότητα, και προσπαθεί να φέρη κάποια αντίδραση μες στην άηδιαστική πεζότητα που μάς περικυκλώνει και να μεταγγίση λίγη ποίηση στην καθημερινή άνούσια ζωή μας. Ξαναφέρνει σ' επαφή το ανθρώπινο σώμα με τον άέρα και το φώς, το διδάσκει τί θα πη ρυθμός, το έλευτεώνει από το βάρος του κι από την άχαρη δυσκινησία του και κατορθώνει να του διδάξη ποιά μουσική άρμονία κρύβεται μέσα σε κάθε κίνηση, ποιά κίνηση μπορεί να κρύβεται μέσα σε κάθε μουσική Παίρνει το σώμα όχι ως ένα άψυχο όργανο που είναι ύποχρεωμένο να δυναμώση τους μυώνες του ανάλογα προς τις ανάγκες της ζωής του, άλλ' ως ένα έμψυχο όν που έχει ανάγκη με κάθε του κίνηση, με κάθε του στάση, να εκφράση άρμονικά την κρυμμένη στα βάθη του ψυχή.

Ίσαμε έδω ή άσκηση αυτή δε μπορούσε βέβαια να περιοριστή σε στενό κύκλο ανθρώπων, γιατί όλοι μας έχουμε την ανάγκη της.

Από δω και πέρα όμως, όταν διαπλάσουμε το σώμα μας άρμονικά και γίνουμε κύριοι των κινήσεών του, ώστέ ν' αποκτήσουμε την καλλιτεχνική φυσικότητα που τους χρειάζεται και μαζί μ' αυτή μια κάποια ψυχική ίσορ-

ροπία, αρχίζουμε να μπαίνουμε στο βασίλειο της τέχνης, όπου πολλοί οι κλητοί, αλλά ό λίγοι οι έκλεκτοί· κι όπως για κάθε τέχνη βρίσκουμε κάποια ίσην ή έντελως ύποτυπώδη πρόαιδεια μες τεν εκπαίδευσή μας έτσι θάπρεπε να βρίσκωμε και την προπαίδεια της όρχηστικής, απ' όπου θα ξεπηδούσαν μια μέρα οι μεγάλοι όδηγοί της.

Η Κούλα Πράτσικα μάς έδωσε μια ιδέα του τί μπορεί να γίνη και στο σημείο αυτό.

Πήρε τη μουσική των λαϊκών μας χορών την τόσο πλούσια σε άνεμετάλλευτο ρυθμικό κι όρχηστικό ύλικό κι έλευτερώνοντας την από κάθε πιστή λαογραφική άναπαράσταση κατώρθωσε να παρουσιάση μια έλεύτερη σύνθεση, κατάλληλη να έρμηνευτή όρχηστικά με τον ίδιο έλεύτερο τρόπο. Κ' έτσι κλείνοντας τον κύκλο ξανάσμιξε τη μουσική των λαϊκών χορών μας κι αυτούς τους ίδιους με την αρχαίαν έλληνικήν αυτή τέχνη. Με τον τρόπον αυτό δεν έδωσε μια ψεύτικη ζωή σε πράγματα που δε μπορούν να αναστηθούν, αλλά έδημιούργησε την πανάρχαιαν αυτή τέχνη από το αιώνια ζωντανό ύλικό της.

Για τουτό έλπίζουμε πως από τη σχολή αυτή που με τόσο ζήλο και με τόση άγάπη εργάζεται για ένα γενικότερο καλό, θα ξεπηδήσουν άργά ή γρήγορα δυο μεγάλα αγαθά· πρώτα πρώτα θα συνείδητοποιηθή μέσα μας ή ανάγκη της σοβαρής φροντίδας για τη σωματική μας διάπλαση, που θα δημιουργήση άργότερα γενιές πιό σύμφωνες προς τα προαιώνια ένθικά ιδανικά μας, και δεύτερο θα έμφυσηση νέα ζωή σε μια τέχνη που τόσο άνθισε στη χώρα έτούτη και που είναι σήμερα έντελως σβυσμένη.

Νά γιατί δε μπορούμε να μείνουμε άσυγκίνητοι μπρος στην ευγενικήν αυτή προσπάθεια και γιατί αισθανόμαστε βαθειά την ανάγκη να συγχαρούμε την έμψυχώτρια της άθόρυβης και λαμπρής αυτής εργασίας, καθώς και την ακούραστη βοηθό της Πόλυ Ματέυ.

I. ΟΙΚ.

ΒΙΒΛΙΑ

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ, «Τα νιάτα ποιόψουν» (Μυθιστόρημα). Φαίνεται βέβαιο, πως σ' ένα λυρικό ποιητή, συνηθισμένο πάντα να κυνηγά επίμονα τη λυρική έξαρση, δεν είναι και τόσο εύκολο να καταπιάνεται νηφάλια μ' έργα τέχνης στον πεζό λόγο, ακόμα και μια φορά και μ' αυτό το δράμα, που τέλος πάντων στέκεται πιό σιμά στη λυρική ποίηση. Ἀναμφισβήτητα, ό ποιητής αυτός πρέπει να είναι ίκανός να χαλιναγωγή τέλεια το φτερούγισμα της φαντασίας του, πρέπει να έχη πολύ ίσορροπημένη την καλλιτεχνική του διάθεση, πρέπει μ' άλλα λόγια να είναι άληθινός τεχνίτης, για να μπορέση να μάς δώση κι ένα πεζό λογοτέχνημα, αξιο, όχι μόνο να το θαυμάσωμε, μα και να το αγαπήσωμε.

Ο κ. Μιχ. Γ. Πετρίδης, από το Καστελλόριζο, δεν είναι βέβαια τυχαίος λυρικός ποιητής. Ἀπό σειρά ποιητικῶν του βιβλίων, ό στίχος του ό μουσικός, ό μεστός από νόημα πλατύ και με αξία, από νόημα με θέλητρο, που δεν έχει την έφήμερη λάμψη, σκόρπισε στον ψυχικό μας κόσμο άγνωστες πολλές φορές ήδονες. Κι όμως ό κ. Πετρίδης, μαζί με τ' άλλα του, κατώρθωσε ισάξια να μάς δώση κι ένα πεζό λογοτέχνημα, μια νουβέλλα με αναλογίες μυθιστορήματος, «Τα νιάτα που διοψουν», που ίσως είναι από τα πιό αξιοπρόσεχτα προϊόντα της τελευταίας πνευματικής συγκομιδής μας. Ένα βιβλίο, που του αξίζει και να θαυμάση και ν' αγαπηθή.

Θέμα ή άσυγκράτητη θέληση ένός νέου, που λαχταρά να ξεχυθή σαν όρητικό πνεύμα σε όρίζοντες πλατύτερους από τον όρίζοντα του μικρού του νησιού· ένός νέου, που θέλει επίμονα να προοδέψη, να μεγαλουργήση, μα που πάντα τραγικά συναντά μια σκληρή αντίσταση και χτυπά και ματώνει τα φτερά του. Ὡς που έρχεται στιγμή να σκεφτή, πως θα ήταν πιό εύτυχισμένος, αν έμενε στο νησάκι του, αν καρφώνόταν στο σημείο, απ' όπου ξεκίνησε για την τρικυμισμένη ζωή του.

Τὴν τύχη τοῦ ἥρωα τοῦ κ. Πετρίδη οἱ περισσότεροι τὴ δοκιμάσαμε, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ, γιατί κι οἱ περισσότεροι νοιώσαμε τὴν ὄψη καὶ τὴ λαχτάρα, ποὺ λαμπαδιάζει τῆς νιότης ἢ φωτιά. Καὶ γι' αὐτό, τὸ ἔργο, ποὺ μᾶς χάρισε ὁ ποιητής, εἶναι τόσο ἀνθρώπινο καὶ τόσο ἀληθινό. Ἀληθινὸ καὶ γιὰ ἓνα ἀκόμα λόγο παραπάνω, γιατί ὁ κ. Πετρίδης στὴ διήγησή του μέσα παρεμβάλλει, σὰν δυναμικὰ στοιχεῖα καὶ κομμάτια ἀπὸ τὴν ἴδια του ζωὴ. Κι ἀλήθεια, τί χρειάζεται περισσότερο γιὰ ἓνα ἔργο τέχνης, ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ἀληθινὸ κι ἀνθρώπινο;

Πρέπει ὁμῶς νὰ παραδεχτοῦμε, πῶς δὲν εἶναι μικρότερης σημασίας δυναμικὸ στοιχεῖο καὶ ἡ ικανότητα τοῦ ποιητῆ, ποὺ κατώρθωσε, ὄχι μόνο νὰ δώσει στὴ δημιουργία του μιὰ λιτὴ καὶ ἀπέριττη ἀρχιτεκτονικὴ, χωρὶς ἐπαναστατικὲς ἀξιώσεις ἀμφίβολης ἀξίας, ἀλλὰ καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὴν πλούσια του ποιητικὴ διάθεση, ὥστε νὰ μὴ τὴν ἀφήσῃ νὰ παρασύρῃ στὴν ὀρμὴ τῆς ὄλας ἐκεῖνα τὰ αὐτοφυῆ λουλούδια τοῦ λόγου, ποὺ διανθίζουν τὴν ὥραία του διήγησι.

«Τὰ νιάτα ποὺ διψοῦν», μὲ τὴ μορφὴ ποὺ παρουσιάζονται, ἐπιβάλλουν εὐθύς ἀμέσως στὴ συνείδησή μας τὸ συγγραφέα τους καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητα ἓνα βιβλί) ὠφελιμιστικὸ, ποὺ πρέπει νὰ τὸ διαβάσουν μὲ προσοχὴ ὅλοι ὅσοι βασανίζονται ἀπὸ τὴν ἀγωνία γιὰ τὴν κατάκτηση τῶν ἰδανικῶν. Καὶ ὄχι μόνον νὰ τὸ διαβάσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ ἀγαπήσουν εἰλικρινά.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Β. ΠΕΤΡΟΥΝΙΑ, «Μανιάτικα Μοιρολόγια».—Ὁ κ. Πετρούνιας, συγγραφέας μανιάτης ποὺ αἰσθάνεται τὴν ιδιαίτερη ὁμορφιά τῆς πατρίδας του καὶ τὴν ἀγαπάει πραγματικὰ, περισυνέλεξε μὲ στοργὴ καὶ μᾶς ἐμφανίζει μιὰ σειρά ἀπὸ Μανιάτικα Μοιρολόγια, προτάσσοντας στὴ συλλογὴ του μιὰ ὡραία μελέτη, καθὼς καὶ πλήρη βι-

βλιογραφία, γιὰ ὅσους θέλουν νὰ μελετήσουν τὸ ἐντελῶς ἰδιότυπο αὐτὸ δημιούργημα τῆς μανιάτικης ψυχῆς.

Ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Πετρούνια περιέχει 70 μοιρολόγια, παρμένα σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὴν περιφέρειαν τῆς Κίττας καὶ Λάγγιας ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ μάννα τοῦ μανιάτικου μοιρολογιοῦ. Τὰ 70 αὐτὰ μοιρολόγια μαρτυροῦν, ἀπὸ τὴν πρώτη ἀκόμα ἀνάγνωσι, ὅτι ὁ συλλέκτης ἔχει ὑπ' ὄψη τοῦ ὑλικὸ πολὺ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ μᾶς παρουσιάζει καὶ πῶς ἐφρόντισε νὰ μᾶς δώσει μόνο ὅτι φέρνει τὴ σφραγίδα τῆς ἀνόθευτης λαϊκῆς δημιουργίας.

Γιαυτὸ ἔχει καεὶς τὴν ἐντύπωση ὅτι κάθε μοιρολόγι τῆς συλλογῆς αὐτῆς εἶναι τὸ ἀντιπροσωπευτικώτερο καὶ τελειότερο ὀλόκληρης ομάδας ἴδιου τύπου μοιρολογιῶν, ποὺ ἔχουν πηγᾶσι ἀπὸ παρόμοια περιστατικά, ποὺ ἐκφράζουνε τὸν ἴδιο πόνο, τὸν ἴδιο καμὸ. Ἔτσι θὰ μπορούσε καεὶς νὰ ἰσχυριστῆ πῶς μέσα στὰ 70 μοιρολόγια τῆς συλλογῆς καθρεφτίζεται ὀλόκληρη ἡ ψυχὴ τῆς Μάνης μ' ὅλο τὸ σναισθηματικὸ τῆς πλοῦτο. Δὲ λείπουν οὔτε οἱ γεμάτοι σπαραχτικὸ λυρισμὸ θρήνοι τῶν μαννάδων γιὰ τὰ χαμένα τους παιδιὰ οὔτε τὰ συγκλονιστικὰ δραματικὰ σχεδιάσματα τῶν τραγουδιῶν τοῦ γδικιωμοῦ, ποὺ λίγο ἀπέχουν μόνο ἀπὸ τὸ σχεδιάσμα ἀληθινῆς τραγωδίας.

Ἀξιέπαινη εἶν' ἀκόμη, κι ἡ προσπάθεια τοῦ συλλέκτη νὰ διατηρήσῃ ἀνόθευτο τὸ λεκτικὸ καὶ ν' ἀποδόσῃ, ὅσο εἶναι βέβαια δυνατό, τὴν ἰδιωματικὴ μανιάτικη προφορὰ.

Ι. Ο.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συνδρομητὲς μας καθὼς καὶ τοὺς συνεργάτες μας ἔχουν σκορπιστῆ στὶς ἐξοχές, ἀναγκαστικὰ νὰ κυκλοφορήσωμε τὰ τεύχη Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου μαζί κατὰ τὸ τέλος Αὐγούστου.

Σημ. Στὸ προηγούμεν. τεύχος στὸ ποίημα «Μπαλλάντα» ἀντὶ γαύρη ματιὰ ἔγινε *μαύρη*, καὶ ἡ *αὐγὴ* τῆς νιότης, *αὐλή*. Καὶ στὸ κριτικὸ σημείωμα γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γαβρεσέα ἡ *σαφέστατη* εἰκόνα ἔγινε *εὐφύεστατη*.